

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

SEPA: OVIRE IN PRILOŽNOSTI

Ljubljana, november 2012

ANDREJ GELTAR

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Andrej Geltar, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor diplomskega dela z naslovom SEPA: OVIRE IN PRILOŽNOSTI pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem doc. dr. Aleš Berk Skok.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v zaključni strokovni nalogi/diplomskem delu/specialističnem delu/magistrskem delu/doktorski disertaciji, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal(-a);
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predložene zaključne strokovne naloge/diplomskega dela/specialističnega dela/magistrskega dela/doktorske disertacije dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne _____

Podpis avtorja: _____

KAZALO

UVOD	1
1 ENOTNO OBMOČJE PLAČIL V EVRIH	2
1.1 Vizija	2
1.2 Območje.....	2
1.3 Cilji.....	3
2 ORGANIZACIJA ZA DOSEGO CILJEV	3
2.1 EPC.....	3
2.2 Svet za SEPA.....	5
3 ČASOVNI NAČRT	5
4 KOMPONENTE SEPA	6
4.1 SEPA plačilni instrumenti	6
4.1.1 SEPA kreditna plačila	6
4.1.2 SEPA direktne obremenitve	8
4.1.3 SEPA za kartice	9
4.1.4 SEPA gotovina.....	11
4.2 Infrastruktura	11
5 SEPA STATISTIKA.....	13
5.1 Stanje na področju SEPA SCT	13
5.2 Stanje na področju SEPA SDD	14
5.3 Prehod na SEPA s strani javnih uprav.....	15
6 GLAVNE OVIRE PRI prehodu na SEPA	16
7 VPLIV FINANČNE KRIZE NA IMPLEMENTACIJO	17
8 E-SEPA	18
8.1 M-plačila.....	19
8.1.1 SEPA mobilna brezstična plačila.....	20
8.1.2 SEPA oddaljena kreditna plačila	22
8.2 E-plačila.....	24
8.3 E-računi	26
8.4 E-mandat.....	27
9 KORISTI ZA KONČENGA UPORABNIKA.....	28
9.1 Vpliv na stran ponudbe.....	31
9.1.1 Bančne provizije	31

9.1.2	Operativni stroški.....	33
9.1.3	Marže in dobički	34
9.1.4	Neto učinek na ponudbeno stran.....	34
9.2	Vpliv na stran povpraševanja	36
9.3	Neto učinek na trg kot celoto.....	38
10	POTREBNI KORAKI ZA DOSEGO KONČNIH CILJEV	39
10.1	Pospeševanje prehoda.....	39
10.2	Povečanje seznanjenosti in promocija produktov SEPA.....	40
10.3	Pravni okvir	40
10.4	Spodbujanje inovativnosti	41
10.5	Standardizacija in združljivost.....	41
10.6	Vodenje.....	41
10.7	Določitev končnega datuma	41
	SKLEP.....	42
	LITERATURA IN VIRI	45

KAZALO SLIK

Slika 1:	Organizacijska struktura EPC	4
Slika 2:	Faze vzpostavitve SEPA	6
Slika 3:	Evroobmočje SCT indikator	14
Slika 4:	SEPA kreditna plačila na nacionalnih ravneh.....	14
Slika 5:	Evroobmočje SDD indikator.....	15
Slika 6:	Napredek javnih uprav z najvišjim odstotkom uporabe SEPA produktov	15
Slika 7:	Udeleženci pri SEPA brezstičnem mobilnem plačilu	21
Slika 8:	Primer uporabe SEPA brezstičnega mobilnega kartičnega plačila.....	22
Slika 9:	Primer SEPA oddaljenega mobilnega kreditnega plačila	23
Slika 10:	Štirje ekstremni tržni scenariji uporabljeni za oceno vpliva SEPA	29
Slika 11:	Razvoj vsote bančnih provizij v EU-16.....	32
Slika 12:	Razvoj povprečne cene transakcije v EU-16	32
Slika 13:	Razvoj operativnih stroškov v EU-16.....	33
Slika 14:	Razvoj povprečnih stroškov na transakcijo v EU-16.....	33
Slika 15:	Neto učinek SEPA na banke v vseh možnih scenarijih	35
Slika 16:	Neto učinek SEPA na stran povpraševanja v vseh možnih scenarijih.....	37
Slika 17:	Neto učinek SEPA na trg kot celoto	39

UVOD

Evroobmočje spada med največja in najbolj razvita gospodarstva v svetu. V želji po čim večji učinkovitosti in konkurenčnosti so bili do danes sprejeti že številni ukrepi. Prelomni in največji dogodek je bil vsekakor uvedba evra leta 1999 in predvsem prehod na evro gotovino leta 2002. Enotna valuta je pomembno prispevala k zaokrožitvi notranjega trga. Odpravljene so bile težave, ki so jih povzročale spremembe deviznih tečajev. Gotovinska plačila so se močno poenostavila. Denarni trg se je stabiliziral. Sočasno z uvedbo evra je bil vzpostavljen tudi enotni sistem za poravnavo plačil velikih vrednosti TARGET, ki naj bi služil kot osnova za izvajanje enotne denarne politike.

Plačilni sistemi posameznih držav članic so bili zaradi različnih standardov, tehničnih in zakonodajnih zahtev še vedno popolnoma nezdružljivi. Naslednji logični korak je bil oblikovanje enotnega trga plačil malih vrednosti. Projekt enotnega območja plačil v evrih ali na kratko SEPA (angl. *Single Euro Payment Area*) se je začel maja 2002 z belo knjigo. Osnovni namen SEPA je omogočiti negotovinsko plačevanje in prejemanje plačil v evrih po celotnem evroobmočju pod enakimi pogoji in z enakimi stroški, z uporabo zgolj enega bančnega računa. S tem se odpravi razlikovanje med domačimi in čezmejnimi nakazili.

Prelomni trenutek je napočil 28. 1. 2008, ko so banke potrošnikom ponudile prve SEPA plačilne instrumente. Takrat se je začel tudi prehod na SEPA, ki naj bi bil po prvotnih načrtih zaključen do leta 2010. Žal se je izkazalo, da je potrebna uskladitev zakonodaj, vzpostavitev ustrezne infrastrukture in standardov precej bolj zahteven projekt kot je bilo predvideno. V osnovi je bil projekt zastavljen kot samoupravni projekt bančnega sektorja. Posledično je končni uspeh odvisen od strategij in naklonjenosti uvajanja SEPA s strani ponudnikov in tudi od obveščenosti in sprejemanja s strani povpraševanja. Leto 2010 je kmalu postalo nerealen cilj. Končnega uspeha SEPA še ne moremo izmeriti, lahko pa pozitivne učinke in nadaljnje smernice razvoja predvidimo.

Diplomsko delo je sestavljeno iz desetih poglavij. V prvih štirih poglavjih na kratko predstavim projekt SEPA, glavne snovalce in osnovni časovni načrt projekta. Prav tako opišem glavne SEPA plačilne instrumente in potrebno infrastrukturo. V petem poglavju predstavim statistične podatke, ki prikazujejo trenutno stanje projekta. Temu poglavju sledita šesto in sedmo poglavje, v katerih identificiram glavne ovire pri počasnem prehodu na SEPA. Osmo poglavje je namenjeno pregledu nadaljnjih korakov in smernic v razvoju plačilnih storitev in produktov, ki jih bo omogočil projekt SEPA, v celotnem evroobmočju. V devetem poglavju skušam s pomočjo različnih scenarijev predvideti kakšen bo končni uspeh SEPA in kakšen bo učinek na posamezne deležnike. V zadnjem poglavju predstavim nekaj potrebnih ukrepov, ki bi lahko občutno pospešili napredek projekta in ga vrnili na pravo pot k uspešnemu zaključku.

1 ENOTNO OBMOČJE PLAČIL V EVRIH

1.1 Vizija

Projekt SEPA se je začel v maju 2002 z belo knjigo »Evrodežela, naše enotno območje plačil«, ki jo je izdalo 42 evropskih bank skupaj s tremi evropskimi združenji kreditnih ustanov in EBA (angl. *European Banking Authority*). Vanjo so avtorji zapisali deklaracijo, ki je postala moto Evropskega sveta za plačila (angl. *European Payments Council*, v nadaljevanju EPC) pri vseh njegovih aktivnostih: »Me, evropske banke in združenja kreditnega sektorja, imamo skupno vizijo o tem, da morajo biti plačila znotraj evroobmočja domača plačila, združujemo sile za uresničitev te vizije v dobro evropskih potrošnikov, podjetij in bank ter začenjamo graditi naš enotni evrski plačilni prostor« (Združenje bank Slovenje, 2008, str. 4, v nadaljevanju ZBS).

Enotno območje plačil v evrih bo okolje, kjer bodo lahko občani, poslovni subjekti in drugi uporabniki plačilnih storitev v bankah izvajali in prejeli plačila v evrih, ne glede na to, ali se takšno plačilo izvaja znotraj posamezne države ali med državami EU. Tovrstna plačila se bodo izvrševala pod enakimi osnovnimi pogoji, pravicami in obveznostmi ter poslovnimi običaji, ne glede na geografsko območje, državo nalogodajalca oz. prejemnika plačila v okviru EU (ZBS, 2010, str. 3).

1.2 Območje

SEPA območje vključuje (ZBS, 2008, str. 4):

- **17 držav članic evroobmočja:** Avstrija, Belgija, Ciper, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Irsko, Italija, Luksemburg, Malta, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Slovaška, Slovenija in Španija;
- **10 preostalih držav članic Evropske skupnosti:** Bolgarija, Češka, Danska, Latvija, Litva, Madžarska, Poljska, Romunija, Švedska in Velika Britanija (vključno z Gibraltarjem);
- **3 države Evropskega ekonomskega prostora:** Islandija, Norveška, Liechtenstein;
- **4 države v skladu z dovoljenjem plenuma EPC, da njihove ustrezne institucije pristopijo k shemam SEPA:** Monako, Švica ter Mayotte in Saint-Pierre-et-Miquelon (francoski čezmorski skupnosti);
- **9 drugih ozemelj, zunanjih območij in kolonij:** Martinique, Guadeloupe, Francoska Gvajana, Reunion (francoska čezmorska ozemlja), Gibraltar (britanska kolonija), Azori, Madeira (portugalski zunanji območji), Kanarski otoki, Ceuta in Melilla (španska ozemlja) ter Alanski otoki (finsko ozemlje).

1.3 Cilji

Osnovni cilj SEPA predvideva vzpostavitev enotnega evropskega trga kot podlago za najbolj konkurenčno, na znanju temelječe, gospodarstvo na svetu, pri čemer je združevanje plačilnih trgov, osnovni predpogoj (ZBS, 2010, str. 5). Istočasno to združevanje krepi konkurenco med ponudniki plačilnih storitev v korist uporabnikov. Končni cilj je doseči, da bodo lahko potrošniki in podjetja uporabljali plačilne storitve, ki bodo zadovoljevale njihove potrebe in jih bo mogoče znotraj EU uporabljati na enoten način, s čimer ne bo več razlikovanja med plačili v evrih znotraj ali čez meje države. Imetniki računov bodo lahko izvajali negotovinska plačila znotraj evroobmočja z enega samega računa in z uporabo enega niza plačilnih instrumentov tako enostavno, učinkovito in varno kot znotraj državnih meja. Uporabniki plačilnih storitev bodo imeli možnost izbrati ponudnika plačilnih storitev z najprivlačnejšo ponudbo ne glede na državo izvora (ZBS, 2010, str. 5).

2 ORGANIZACIJA ZA DOSEGO CILJEV

Evropska komisija (angl. *European Commission*, v nadaljevanju EC) je v sodelovanju z Evropskim parlamentom postavila osnovne temelje projekta SEPA. Pomemben dejavnik pri razvoju projekta je tudi Evropska centralna banka (v nadaljevanju ECB), saj nudi močno podporo. Izoblikovala je tudi temeljne zahteve ter postavila izvedbene roke. Z namenom oblikovanja novih SEPA shem, standardov in pravil ter ustrezne podpore pri usklajevanju je bil leta 2002 ustanovljen Evropski svet za plačila EPC. Zaradi počasnega in težavnega procesa uvajanja, ki ne poteka po prvotnih načrtih, je bil leta 2010 dodatno ustanovljen še Svet za SEPA, ki naj bi poskrbel za hitrejšo in učinkovitejšo izvedbo projekta (ECB, 2010, str. 1).

2.1 EPC

EPC je bil ustanovljen junija 2002 kot nedobičkonosna organizacija s sedežem v Bruslju. Svojo vladajočo strukturo je sprejel sredi leta 2004. Komisijo sestavlja 67 članov, ki obsegajo banke ali bančna združenja (ZBS, 2007, str. 18). Več kot 300 strokovnjakov se neposredno ukvarja z delovnim programom EPC s celotnega območja 27 držav in predstavlja vse velikosti in sektorje kreditnih institucij znotraj evropskega trga.

EPC je glavni organ odločanja in koordinacijsko telo evropske bančne industrije za plačila. Njegov glavni namen je podpiranje in pospeševanje nastanka usklajenega odprtega in povezanega evropskega plačilnega trga. Oblikuje in določa temeljne skupne storitve, ki bodo delovale znotraj enotnega evropskega plačilnega trga. Pripravlja navodila, skrbi za koordinacijo pri razvoju standardov SEPA ter podpira in nadzira izvedbo projekta (EPC, 2010a, str. 1-2).

Struktura EPC (ZBS, 2007, str. 19):

- **Plenum EPC**

Je glavni organ odločanja. Vsa druga telesa EPC so podrejena plenumu in so mu dolžna redno poročati. Svoje odločitve sprejema v obliki resolucij, ki so predstavljene članicam EPC, in dane na glasovanje. Plenum se vsaj enkrat letno sestane na generalni skupščini.

- **Koordinacijski odbor**

Je glavni organ upravljanja. Pripravlja predloge in priporočila ter sestavi dnevni red rednih zasedanj plenuma. Prav tako skrbi za dosledno izvrševanje resolucij, ki jih sprejme plenum. Skrbi za nadzor in koordinacijo dela podpornih skupin in pregled njihovi poročil namenjenih plenumu. Skrbi tudi za proračun EPC.

- **Sekretariat**

Skrbi za vsakodnevno tekoče delovanje EPC. Zagotavlja skladnost delovanja EPC z zakonodajo delovanja neprofitnih organizacij. Nudi tehnično podporo in usklajevanje delovnih in podpornih skupin. Skrbi za informacijski tok med udeleženci.

- **Odbor za upravljanje shem**

Je odgovoren za upravljanje in skladnost SEPA shem. Člane postavi plenum in jih z resolucijo lahko tudi zamenja. To telo ima pravico odločanja, vendar zgolj v primerih posameznih shem, za katere so odgovorni. Plenumu mora redno poročati na plenarnih zasedanjih.

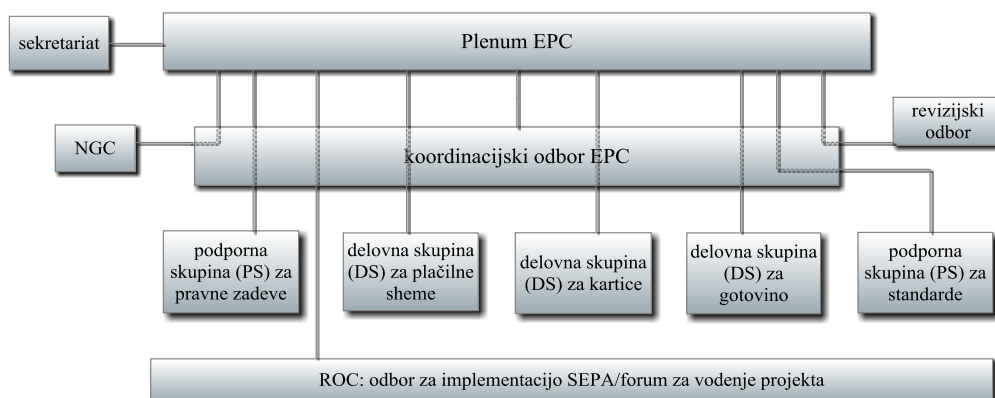
- **Odbor za imenovanje in upravljanje**

Plenumu predlaga potencialne kandidate za različne funkcije znotraj EPC.

- **Delovne in podporne skupine**

So ustanovljene z namenom izpolnjevanja nalog tehničnega, kreativnega ali funkcionalnega značaja v povezavi s konkretnim problemom oz. ciljem razvoja posamezne SEPA sheme. Delovne skupine lahko, po predhodnem posvetovanju z koordinacijskim odborom, posredujejo predloge plenumu.

Slika 1: Organizacijska struktura EPC

Vir: ZBS, »Uresničevanje projekta SEPA« Implementacija enotnega območja plačil v evrih, 2007, str. 18.

2.2 Svet za SEPA

Sedmega junija 2010 se je prvič sestal novo ustanovljeni Svet za SEPA (angl. *SEPA council*). Gre za skupno pobudo Evropske komisije in Evropske centralne banke. Cilj novo ustanovljenega sveta je spodbujati nastajanje enotnega območja plačil v evrih SEPA ter zagotavljati zadostno vpletenost in sodelovanje vseh dotičnih strani (ECB, 2010, str. 1). Predsedujeta mu dva člana, in sicer po en visok predstavnik Evropske komisije in Evropske centralne banke. Svet je sestavljen iz 5 članov s strani ponudbe in 5 članov s strani povpraševanja. Člane imenujeta predsednika za obdobje treh let. Vsak član predstavlja svoj sektor. Pet članov s strani povpraševanja je sestavljeno iz predstavnika potrošnikov, trgovcev, velikih podjetij, malih in srednje velikih podjetij ter predstavnika javnih administracij. Poleg 10 predstavnikov iz področja plačilnih storitev svet sestavljajo še 4 člani uprav nacionalnih centralnih bank. Svet se bo sestajal dvakrat letno. Na pobudo so-predsednikov pa je možno tudi več sestankov. Lokacija sestanka bo izmenično Bruselj in Frankfurt. Ustanovljen je tudi sekretariat, ki nudi analitično, statistično, administrativno in logistično podporo svetu.

Naloge Sveta za SEPA (ECB, 2010, str. 3):

- Vzpodbujanje realizacije vizije SEPA, zagotavljanje strateške usmeritve in promocija inovativnih produktov, ki jih SEPA lahko ponudi končnim uporabnikom.
- Zagotavljanje transparentnosti in odgovornosti vseh vpletenih strani skozi celoten proces prehoda na SEPA.
- Nadzor, merjenje in podpora projekta ter uresničevanje smernic EPC.
- Identificiranje ključnih ovir in iskanje ustreznih rešitev.

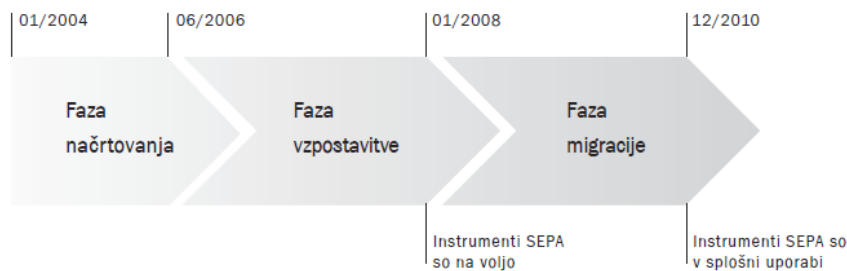
Svet nudi podporo in smernice na podlagi soglasja in ustrezne komunikacije, ki pa nimajo zakonodajne oz. omejitvene moči. Prav tako predlogi nikoli ne smejo biti v nasprotju z evropskimi oz. nacionalnimi pravili konkurence.

3 ČASOVNI NAČRT

Časovni načrt SEPA je oblikovan v treh fazah (ECB, 2006a, str. 14). Faza načrtovanja se je začela leta 2004 in je trajala do junija 2006. V tej fazi je EPC oblikoval nove sheme za kreditna plačila in direktne obremenitve ter okvirje, ki bodo veljali za kartice ter klirinško infrastrukturo. Postavljeni so bili zahtevani standardi in opredeljene varnostne zahteve. Tej fazi je sledila faza vzpostavitve, ki je trajala do januarja 2008. V tem obdobju so banke razvile in testirale produkte, ki jih danes nudijo svojim komitentom. Članice območja so pripravile nacionalne plane uresničevanja in vzpostavitve, ki so predvidevali način uvedbe novih standardov in produktov, ter prehod na potrebno infrastrukturo. 24. 4. 2007 je bila sprejeta tudi Direktiva o plačilnih storitvah PSD (angl. *Payment Services Directive*). Omenjena direktiva je ključen korak k oblikovanju SEPA, saj zagotavlja enotno pravno podlago in odpravlja razlike med posameznimi nacionalnimi okolji in tako olajša pristop k novim SEPA shemam. Faza, ki traja od januarja 2008 in do danes še ni zaključena, se imenuje faza prehoda. V tej fazi sočasno obstajajo nove SEPA sheme in obstoječe nacionalne plačilne

sheme. Z doseganjem kritične mase se bo počasi nadaljeval prehod na SEPA sheme, kar bo pomenilo ugašanje starih obstoječih nacionalnih plačilnih shem in popoln prehod na SEPA. Žal projekt ni bil zaključen do konca leta 2010, kot je bilo prvotno predvideno zaradi številnih ovir, ki onemogočajo doseganje kritične mase.

Slika 2: Faze vzpostavitve SEPA

Vir: ECB, Enotno območje plačil v eurih (SEPA), 2006a, str. 14.

4 KOMPONENTE SEPA

4.1 SEPA plačilni instrumenti

4.1.1 SEPA kreditna plačila

Kreditno plačilo je plačilo, ki ga odredi plačnik v breme svojega računa, in ga pošlje v izvršitev svojemu ponudniku plačilnih storitev z namenom prenosa denarnih sredstev prejemniku plačila (Kreditna plačila, 2011). SEPA kreditno plačilo (angl. *SEPA credit transfer*, v nadaljevanju SCT) je plačilni instrument, ki se izvaja skladno s pravili SEPA sheme za kreditna plačila. Ta shema določa niz pravil, standardov in praks za izmenjavo plačil med strankami v celotnem SEPA območju. Poenoten je način procesiranja plačil skozi celotno SEPA območje saj shema izenačuje čezmejno plačilo z domačim plačilom. Začela je delovati 1. januarja 2008, ko je 4300 bank iz 31 držav pristopilo k omenjeni shemi (ZBS, 2009, str. 1). To predstavlja 95 % vseh plačil v Evropi in je prvi in največji korak k vzpostavitvi enotnega območja plačil v evrih.

Shema SCT standardizira fazo vnosa, obdelave in procesiranja plačil do te mere, da je celoten proces lahko avtomatiziran. Takšen proces imenujemo STP (angl. *straight-through process*) proces. Področje je omejeno na 31 držav članic SEPA. Tako banka pošiljateljica kot banka prejemnica morata biti članici sheme. S tem postanejo vsi računi znotraj držav SEPA dosegljivi za prejemanje plačil tako enostavno in hitro kot na nacionalni ravni. Višina zneska plačila ni omejena, vendar imajo posamezne države članice oz. banke nalogodajalca možnost omejitve zneskov, ki jih bodo procesirale (ZBS, 2009, str. 2). V Sloveniji je ta znesek omejen na 50.000 evrov.

Osnovne značilnosti SEPA kreditnih plačil (ZBS, 2009, str. 2–3):

- **SEPA podatkovni format**

Schema SCT je kot prva v svetu za banke predpisala uporabo univerzalnih sporočilnih standardov ISO 2022 XML za množične plačilne transakcije v evrih. Uporaba teh standardov je obvezna za vse prenose na relaciji banka-banka, kjer je proces popolnoma avtomatiziran. Prav tako je priporočljiva uporaba istih standardov na relaciji stranka-banka, vendar ni obvezna.

- **IBAN in BIC**

IBAN (angl. *International Bank Account Number*) in BIC (angl. *Bank Identifier Code*) sta edini dovoljeni oznaki računov in bank pri SCT transakcijah. Plačnik je dolžan zagotoviti pravilen IBAN in BIC kodo prejemnika nakazila za čezmejno nakazilo. Za domača nakazila je obvezen vnos IBAN, medtem ko je zahteva po BIC kodi odvisna glede na zahteve plačnikove banke.

- **Čas izvršitve**

Maksimalen čas izvršitve plačila je omejen na tri delovne bančne dni od datuma sprejema plačilnega naloga. Na dan D nalogodajalec predloži nalog z zagotovljenim kritjem in ustreznimi podatki v obdelavo svoji banki. Na dan D banka procesira nalog v izbrani plačilni sistem. Maksimalen čas izvršitve klirinško-poravnalnega mehanizma je D+2. Banka prejemnica mora končnega prejemnika odobriti na račun najkasneje v času D+3. Banke se lahko dogovorijo za krajši cikel, nikakor pa ta ne sme biti daljši. Prekoračitev je izjemoma dovoljena zaradi zakonski zadržkov ZPPDFT (Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma). S 1. 1. 2012 se je ta cikel skrajšal na D+1.

- **Stroški nakazila**

Od plačnika do prejemnika se prenese celoten znesek nakazila brez odtegotovanja stroškov za izvršitev nakazila. Stroški se komitentom obračunajo po opciji SHA¹ in so poravnani ločeno od transakcije. Določitev višine stroškov je domena posamezne institucije.

- **Podatki o nakazilu**

Po shemi je število znakov, namenjenih za podatke o nakazilu, omejeno na 140. Banke so dolžne podatke v celoti in nespremenjene posredovati prejemniku plačila.

- **Identifikacijska koda oz. sklic plačila**

Omogočena je uporaba sklica nakazila, ki prejemniku omogoči uskladitev s podatki na računu. V primeru vračila lahko plačnik kodo in podatke iz računa avtomatično preveri.

- **Ločeni podatki za referenčno stranko in nalogodajalca**

Dodano je polje, ki navaja dolžnika v primeru, če se ta razlikuje od plačnika. S tem je omogočeno sprejemanje oz. izvajanje plačil v imenu nekoga drugega.

- **Kategorija namena**

Posebna koda omogoči lažjo identifikacijo namena plačila (plača, davek ...).

¹ Poznamo opcije SHA, BEN in OUR. Pri opciji SHA plačnik in prejemnik plačata deljene stroške nakazila. Vsak plača stroške svoje banke.

4.1.2 SEPA direktne obremenitve

Direktna obremenitev SEPA (angl. *SEPA direct debit*, v nadaljevanju SDD) je standardiziran elektronski debetni plačilni instrument, pri katerem dolžnik poravnava obveznosti do upnika z neposredno obremenitvijo plačnikovega (dolžnikovega) računa (Halcom, b.l., str. 4). Obremenitev plačnikovega računa izvede banka plačnika na osnovi podatkov, ki jih upnik posreduje banki. Plačnik predhodno predloži upniku soglasje za pripravo naloga SDD in posredovanje naloga na banko plačnika, na podlagi katerega banka plačnika nalog tudi izvrši. Shema SDD ureja nabor medbančnih pravil, praks in standardov, ki bodo bančni industriji v sistemu SEPA omogočili, da bo potrošnikom lahko ponudila temeljni in osnovni produkt direktnih obremenitev. Cilj projekta je na celotnem območju SEPA omogočiti iste osnovne pogoje in načine za domače ali čezmejne direktne obremenitve (EPC, 2011, str. 10). Namenjena je tako plačevanju ponavljajočih se obveznosti večjega števila dolžnikov kot enkratnim plačilom v breme večjega števila dolžnikov. Višina zneska ni omejena. Obremenitve bodo povsem avtomatizirane in bodo delovale po principu STP. Shema SDD je pričela delovati 1. 11. 2009. Poleg osnovne SDD sheme, ki je namenjena direktnim obremenitvam, pri katerih je plačnik navadno fizična oseba, poznamo tudi medpodjetniško B2B (angl. *business to business*) shemo, ki je namenjena predvsem izvajanju direktnih obremenitev med poslovnimi subjekti. Osnovna shema se nanaša na bremenitve v evro valuti. Pogoj za bremenitev dolžnikovega računa je pisno oz. elektronsko pooblastilo, ki ga upniku izda dolžnik. Oba udeleženca morata imeti račun odprt pri banki, ki je v območju SEPA. Banka, ki izvršuje direktno obremenitev, mora biti udeleženka sheme.

Prednosti za upnike (EPC, 2011, str. 12):

- Možnost izvrševanja direktnih bremenitev v vseh državah SEPA območja z enim samim plačilnim instrumentom.
- Možnost določitve natančnega datuma izvršitve direktne obremenitve.
- Takojšnja uskladitev plačil.
- Avtomatska obdelava izjem, kot so vrnjene ali zavrnjene direktne obremenitve, ter razveljavitev bremenitve računa dolžnika.
- Vnaprejšnja določitev časovnega obdobja za plačilo.
- Stroškovno učinkovit način zbiranja sredstev.
- Optimizacija denarnega toka.
- Zmanjšanje administrativnih stroškov in povečanje varnosti zaradi večje avtomatizacije in standardizacije.

Prednosti za dolžnike (EPC, 2011, str. 12):

- Enostavno plačevanje v celotnem SEPA območju, brez tveganja zamud pri plačilu.
- Enostaven postopek vračila zneska brez dodatnega utemeljevanja.
- Enostavna in takojšnja poravnava dolgov na bančnih izpiskih.
- Poslovne priložnosti širom Evrope, saj je shema enoten in zaupanja vreden instrument po celotnem evroobmočju.

Prednosti za banke (EPC, 2011, str. 13):

- Stroškovna učinkovitost zaradi avtomatizacije procesa.
- Enostavna vzpostavitev zaradi uporabe odprtih standardov in enotne pravne strukture.
- Pregleden in jasen postopek, ki je izvedljiv v najkrajšem možnem času.
- Omejitev tveganja in ustrezno obravnavanje tega.
- Enostavna identifikacija vseh upnikov, ki morajo predložiti dokazila o pravilno izpolnjenih pooblastilih kadar koli so k temu poklicani.
- Shema zagotavlja vzpostavitev popolne neposredne obdelave (STP) vseh transakcij, vključno z zavrnitvami, vračili in razveljavitvami bremenitve plačilnega računa dolžnika, z jasnim sklicem oz. referenčnim napotkom na originalno transakcijo.

4.1.3 SEPA za kartice

Kartična plačila v Evropi predstavljajo 12 milijard transakcij in 6 milijard dvigov gotovine (ECB, 2006b, str. 1). V vsaki državi obstaja vsaj ena nacionalna kartična shema. V Sloveniji poznamo 3 (Activa, Karanta, BA). Te nacionalne sheme med seboj večinoma niso združljive. Uporaba takšnih kartic izven nacionalnih meja je omogočena preko povezave z mednarodnimi kartičnimi shemami, kot so MasterCard, Maestro ali Visa. Takšno povezavo imenujemo »co-branding«. BA kartična shema v Sloveniji je povezana z mednarodno kartično shemo Maestro.

V Evropi tako obstaja veliko število uveljavljenih in učinkovitih kartičnih shem, ki se skupaj povezujejo v prav tako učinkovite mednarodne kartične sheme. Zaradi tega EPC ne predvideva razvoja enotne kartične sheme, ampak zgolj splošen dokument SEPA kartični okvir (angl. *SEPA card framework*, v nadaljevanju SCF), ki postavlja splošna načela in pravila delovanja kartičnega trga v Evropi. SCF omogoča uporabnikom izbiro med različnimi kartičnimi shemami, ki bodo brez vnaprej določenih prioritet na terminalih prodajnih mest POS (angl. *Point of Sale*). Trg plačilnih kartic bo postal konkurenčen zanesljiv in stroškovno učinkovit. Predvsem pa bodo določeni vsi tehnični, pravni in poslovni standardi, ki bodo odpravili nacionalno razdrobljenost (ECB, 2006b, str. 1). To pomeni, da bodo trgovci v celotnem evroobmočju lahko neovirano sprejemali vse kartice, ki bodo SEPA skladne. Prav tako pa bodo lahko uporabniki po celotnem evroobmočju plačevali z eno samo kartico pod istimi pogoji poslovanja znotraj in izven posamezne države.

SCF ponuja obstoječim kartičnim shemam 4 možnosti, ki omogočajo ponudbo SCF skladnih produktov (EPC, 2009a, str. 5):

- **Zamenjava nacionalne sheme z mednarodno**

To pomeni opustitev nacionalne kartične sheme in prevzem ene od mednarodnih kartičnih shem, ki je skladna s SCF. Ta rešitev je najmanj priljubljena pri potrošnikih, ki so navajeni na domače kartice, katerim zaupajo. Hkrati pa je privlačna za banke, saj mednarodne kartične sheme praviloma računajo višje provizije.

- **Nadgradnja ene ali več domačih kartičnih shem do te mere, da postanejo SCF skladne**

S tem je takšni kartični shemi omogočena širitev po celotnem SEPA območju. Lahko se priključi kateri od ostalih skladnih shem v območju ali pa deluje samostojno in intenzivno vlaga v razvoj in oglaševanje blagovne znamke in prepričuje tuje uporabnike, da jo sprejmejo. Hkrati se ji lahko pridružujejo ostale kartične sheme. Dolgoročno lahko takšna kartična shema postane konkurenčna trenutnim shemam VISA in MasterCard.

- **Partnerski odnos (co-brand) med domačo in mednarodno kartično shemo pod pogojem, da sta obe skladni s SCF**

Te možnosti se poslužuje največ bank, saj je večina nacionalnih kartičnih shem že co-branded, kar zmanjšuje investicijske stroške. Prav tako so co-branded kartice sprejete skoraj povsod. Bankam pa je omogočena določena stopnja lokalne avtonomije. Pri takšnih kartičnih shemah je SEPA skladnost relativno lahko doseči. Težava je v tem, da takšen način še vedno omogoča obstoj številnih nacionalnih shem, ki jih pred konkurenco ščitijo državne meje. Če takšna situacija postane trajna, je nemogoče doseči ekonomije obsega in izkoristi učinke okrepljene konkurence, kar je cilj SEPA, saj bi nacionalne sheme obdržale domače transakcije in v mednarodne sheme preselila le čezmejne transakcije.

- **Razvoj kartičnega poslovanja v lastno SCF skladno tripartitno shemo z izdajanjem in sprejemanjem kartic direktno ali pa preko licenčnih dogovorov.**

SCF nacionalnim kartičnim shemam postavlja vrsto pogojev, ki jih morajo izpolnjevati, če želijo doseči skladnost (ECB, 2006b, str. 4–5):

- Shema mora omogočati trgovcem in bankomatom sprejemanje kartic vseh ostalih SCF skladnih shem.
- Vse transakcije morajo biti avtorizirane s strani izdajatelja, online ali offline s čipom.
- Bankomati morajo nuditi storite poleg nacionalnega jezika vsaj še v angleškem jeziku.
- Izdajanje zgoj kartic, ki bodo ustrezale EMV² standardom.
- Uskladitev medbančnih provizij za kartične produkte, ki enači domače in čezmejne transakcije.
- Ločitev funkcije procesiranja od upravljanja domače kartične sheme.
- Vsak POS terminal mora biti zmožen sprejeti vse SCF skladne kartice ne glede na lokacijo in državo.
- Vse zakonodajne in komercialne ovire, ki onemogočajo SCF skladnost morajo biti odpravljene.
- Bankam in plačilnim ponudnikom mora biti omogočeno pregledno in enakopravno sodelovanje in konkuriranje na vseh trgih SEPA območja, brez razlik med domačimi in tujimi ponudniki.
- Vsaka SCF shema mora bankam ponuditi enotno licenco, ki jim omogoči izdajanje kartic po celotnem SEPA območju.
- Zavzeto sodelovanje pri zmanjševanju poneverb in prevar.

² EMV (Europay, Mastercard, Visa) zagotavlja večjo varnost pri transakciji, saj se osebna številka preverja na samem čipu, ki je na kartici, kar izniči možnost prestrezanja PIN, ko bi ta potoval na preverjanje na oddaljen strežnik. Standard določa tudi prenos odgovornosti v primeru zlorabe kartice.

4.1.4 SEPA gotovina

Gotovina je še vedno najbolj popularen plačilni instrument. V EU je letno izvedenih okoli 360 milijard gotovinskih transakcij (EPC, 2009b, str. 8). Hkrati je gotovina tudi najdražji plačilni instrument, saj znašajo stroški rokovanja z gotovino letno okoli 50 milijard eur. Če želi EU postati najbolj konkurenčno gospodarstvo na svetu, mora uspešno omejiti tudi stroške rokovanja z gotovino. Okvir SEPA za gotovino (angl. *Single Euro Cash Area*, v nadaljevanju SECA) je bil pripravljen z namenom vzpostavitve najboljšega načina distribucije in recikliranja gotovine (ZBS, 2010, str. 18). Poglavitni cilj je ustvariti pogoje, ki bodo omogočali izmenljive in primerljive gotovinske funkcije v celotnem evroobmočju. To pomeni vzpostavitev enotne ravni storitev na podlagi enotnih postopkov, ki jih izvaja ECB na evroobmočju.

Glavna načela načrta SECA so naslednja (ZBS, 2010, str. 19):

- Zmanjševanje gotovine v obtoku (osnovna usmeritev).
- Razvoj novih pravil oz. meril dobre prakse pri poslovanju, distribuciji in obdelavi gotovine na debelo in drobno.
- Usklajevanje gotovinskih storitev.
- Usklajevanje različnih infrastruktur za distribucijo gotovine v nacionalnih okoljih znotraj SEPA (različni postopki in s tem tudi stroški distribucije gotovine).
- Izdajanje pristne gotovine in gotovine, primerne za obtok.
- Borba proti ponaredkom.
- Standardizacija na področju pakiranja, recikliranja, varnosti med prevozom gotovine in naprav za ravnanje z gotovino.
- Določitev kriterijev pri sortiranju gotovine.
- Zmanjševanje stroškov gotovinskega poslovanja, ki v Evropski skupnosti znašajo 0,6 % BDP (v EU je letno okrog 360 mrd gotovinskih transakcij in 70 mrd negotovinskih transakcij).
- Distribucija evrske gotovine ponudnikom plačilnih storitev mora temeljiti na podobnih provizijah na vsem evroobmočju.
- Gotovino lahko ponudniki plačilnih storitev nabavljajo pri centralnih bankah na vsem evrskem območju, za kar bo treba postopoma odstraniti pravne ovire.
- Skrajšanja poti gotovine oz. verige obdelave gotovine s čim manj posredniki.

4.2 Infrastruktura

Sisteme, ki so postavljeni z namenom izvajanja kliringa in poravnave plačilnih transakcij med ponudniki plačilnih storitev, imenujemo plačilna infrastruktura oz. klirinški in poravnalni mehanizmi (angl. *Clearing and Settlement Mechanisms*, v nadaljevanju CSM) (EPC, 2008a, str. 10). Kliring je proces prenosa, uskladitve in potrditve plačil različnih vrednosti ter izračun končne neto pozicije za poravnavo. Poravnava je proces, ki poravna izračunane neto pozicije med udeleženci plačilne sheme (EPC, 2008a, str. 10). Poravnava se navadno izvede v centralnobančnem denarju in se vodi v knjigah centralne banke. Možno je, da je klirinška

funkcija ločena od poravnalne funkcije. Eden poglobitnih dejavnikov pri postavitvi SEPA infrastrukture je stroga ločitev od SEPA shem, ki bodo delovale preko te infrastrukture. Sheme predvidevajo nabor pravil, standardov in procesov v skladu, s katerimi mora biti postavljena ustrezna plačilna infrastruktura, ki bo zagotavljala visoko stopnjo združljivosti, in omogočala uporabo svojih storitev vsem uporabnikom SEPA plačilnih shem. Medtem ko za SEPA kreditna plačila in direktne obremenitve obstajata zgolj po ena plačilna shema, je plačilnih infrastruktur lahko več. Veliko plačilnih infrastruktur je bilo razvitih za potrebe nacionalnih plačilnih sistemov. SEPA pa zahteva široko in enotno infrastrukturo, ki pokriva celotno SEPA področje. EPC dovoljuje vstop zasebnega sektorja na to področje, kar znatno povečuje konkurenco. Hkrati pa je EPC nagnjen k vzpostavitvi enotne plačilne infrastrukture PE-ACH (angl. *Pan-European Automated Clearing House*) kot najbolj učinkovitega pristopa k popolnoma združljivi SEPA infrastrukturi.

PE-ACH infrastruktura je opredeljena kot poslovna platforma, namenjena zagotavljanju plačilnih instrumentov za plačila malih vrednosti v evrih in osnovnih povezanih storitev, ki jo sestavljajo pravila vladanja in plačilne prakse, njeno delovanje pa podpirajo nujne tehnične platforme (Anko, 2005, str. 31). Poglavitna značilnost PE-ACH infrastrukture ni v tem, da je edina, temveč v tem, da zagotavlja popolno dosegljivost in s tem predstavlja logično izbiro pri prehodu na SEPA produkte. Obstoj takšne infrastrukture ne pomeni avtomatsko izločitev vseh ostalih infrastruktur. Dopušča se možnost soobstoja več takšnih infrastruktur ali celo združitvev posamičnih SEPA skladnih CSM v enotno PE-ACH CSM.

Glavna načela PE-ACH sheme (EPC, 2008a, str. 11):

- **Dosegljivost**

Je ključnega pomena za uspeh SEPA shem, zato mora biti infrastruktura dosegljiva za poravnavo in kliring za vse transakcije sprovedene znotraj določne sheme in med vsemi udeleženci. Popolno dosegljivost lahko PE-ACH zagotavlja samostojno ali pa z dogovori in povezavami med ostalimi ACH infrastrukturami, ki so skladne s SEPA shemami. Infrastruktura sama prevzema tveganje za vsa možna povezovanja in druge načine zagotavljanja dosegljivosti. Udeleženci sheme imajo možnost izbire infrastrukture, preko katere želijo procesirati svoje izhodne naloge. Glede prilivnih transakcij pa morajo biti dosegljive preko PE-ACH.

- **Pristopni kriteriji**

PE-ACH infrastruktura mora zagotavljati možnost pristopa vsem udeležencem SEPA shem ne glede na državo. Pristopni kriteriji morajo biti transparentni. Pristopniki morajo biti ustrezno seznanjeni s postopki in pravili infrastrukture. V kolikor infrastruktura nudi tudi ne SEPA storitve, te ne smejo biti ovirane oz. diskriminirane zaradi SEPA storitev, ki jih nudi.

- **Storitve**

Dve poglobitni funkciji sta kliring in poravnava tako SDD kot SCT sheme. Ni pa nujno, da infrastruktura zagotavlja obe storitvi. Lahko se dogovori, da katero od storitev nudi druga skladna CSM (npr. poravnava preko target2). Ponudnik se mora racionalno odločiti, katere storitve lahko ponudi.

- **Upravljanje**

Vsak uporabnik ima pravico sodelovanja pri upravljanju in pravico do poštenega zastopanja. Uporabniki in lastniki infrastrukture morajo imeti uravnoteženo moč pri sprejemanju odločitev. Postavljena mora biti ustrezna pravna struktura in funkcije delovanja.

- **Transparentnost**

Sprejemanje odločitev mora biti transparentno in podprto z mehanizmi, ki zagotavljajo spoštovanje sprejetih odločitev.

- **Cene**

Morajo biti transparentne, nediskriminatorne in poštene. Cenovna politika mora upoštevati načela konkurence in ne sme biti monopolno naravnana.

- **Nediskriminatornost**

Med novimi in obstoječimi uporabniki ne sme biti razlik oz. diskriminacije.

Evropsko bančno združenje za evro oz. EBA je bilo s svojim plačilnim sistemom STEP2 prepoznano kot prvi ponudnik rešitve v skladu s konceptom PE-ACH (Anko, 2005, str. 31). STEP2, ki omogoča obdelavo kreditnih plačilnih nalogov v skladu z določbami uredbe, je začel delovati konec aprila 2003, EPC pa je na plenarnem zasedanju junija 2003 sprejel resolucijo z zahtevo, da je do konca leta 2003 vsaka kreditna institucija v Evropski uniji dosegljiva preko STEP2 (t. i. zahteva po dosegljivosti). Dodatno k temu je Evropska centralna banka v poročilu o napredku pri vzpostavitvi SEPA iz junija 2003 zapisala zahtevo, da so do konca leta 2004 preko sistema dosegljive tudi vse banke v novih državah članicah (Anko, 2005, str. 31).

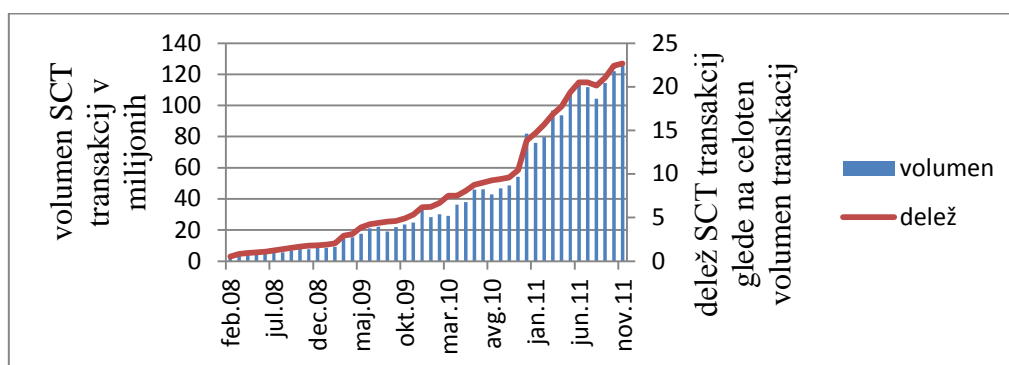
5 SEPA STATISTIKA

SEPA je danes že realnost. SEPA kreditna plačila so začela 28. 1. 2008. Do decembra 2009 je k tej shemi pristopilo več kot 4.500 bank (EC, 2010a, str. 11). Shema SEPA direktne obremenitve je začela 2. 11. 2009 in do decembra 2009 je k tej shemi pristopilo skoraj 2.700 bank. Žal pa je pristop k shemi le predpogoj, pa čeprav ključen, pri razvoju SEPA. Napredek se kaže z dejansko uporabo novih produktov. Iz tega vidika je stanje slabo. Kljub splošnemu strinjanju, da SEPA prinaša veliko pozitivnih učinkov za vse udeležence, kažejo statistični podatki drugačno sliko.

5.1 Stanje na področju SEPA kreditnih plačil

Uporaba SCT konstantno raste. Ta rast je počasna in je novembra 2011 znašala zgolj 22,66 % (SEPA indicators, 2011). Linija na grafu (Slika 3) prikazuje delež SCT kot odstotek vseh kreditnih plačil. Odstotek 100 % bi pomenil, da so vsi kreditni prenosi izvedeni preko SEPA produktov in da je prehod na nove produkte zaključen. Stolpci nakazujejo število vseh SEPA kreditnih prenosov v določenem obdobju.

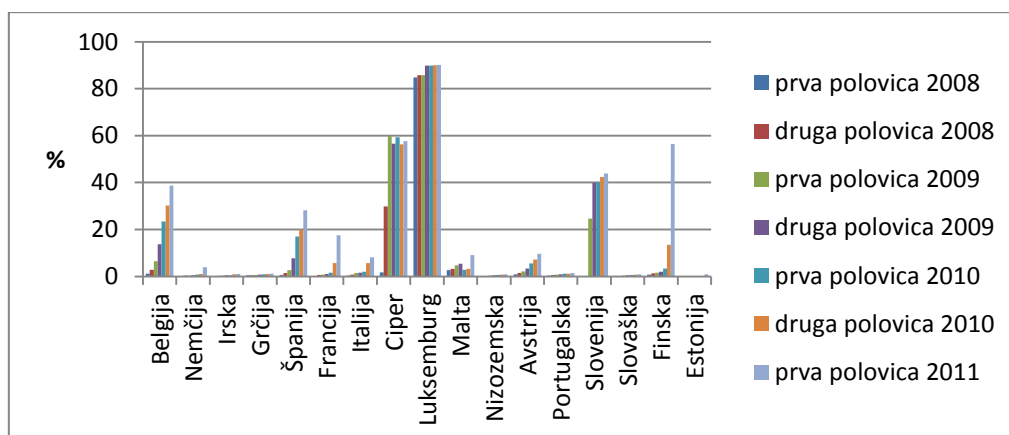
Slika 3: Evroobmočje SCT indikator

Vir: SEPA indicators, 2011.

Analize stanja na nivojih držav članic (Slika 4) kažejo, da 3 članice evroobmočja prednjačijo pred ostalimi z vidika deleža uporabe SEPA produktov. To so Luksemburg (90,18 %), Ciper (57,61 %) in Finska (6,44 %). Visoke deleže dosegajo še Slovenija, Belgija, Španija in Francija. Vse ostale članice močno zaostajajo in dosegajo odstotek pod 10 %.

Slika 4: SEPA kreditna plačila na nacionalnih ravneh

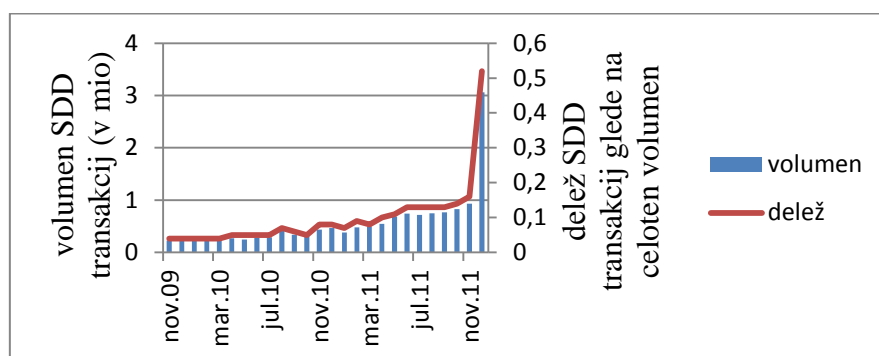
Vir: SEPA indicators, 2011.

5.2 Stanje na področju SEPA direktnih obremenitev

Po podatkih EPC od 8. aprila 2011 3.909 (PSP članic) sodeluje v SDD CORE shemi, od tega jih 3.381 ponuja tudi storitev SDD B2B. Na ravni EU so te številke 3.769 za osnovno in 3.258 za B2B shemo. Pristop k SDD shemam je nižji kot pristop k SCT shemi (3.796 proti 3.939). Eden od razlogov je tudi ta, da nekatere udeleženske ne ponujajo direktnih obremenitev niti znotraj svoje države in zato tudi niso pristopile k SDD (EC, 2011a, str. 4).

Pristop k shemi je le eden, sicer ključni dejavnik. Napredek je opazen skozi dejansko rabo te sheme. Iz tega vidika je shema precejšnje razočaranje. Novembra 2011 je bilo samo 0,16 % (Slika 5) vseh direktnih bremenitev izvršenih v evroobmočju, skladnih s SDD shemo.

Slika 5: Evroobmočje SDD indikator

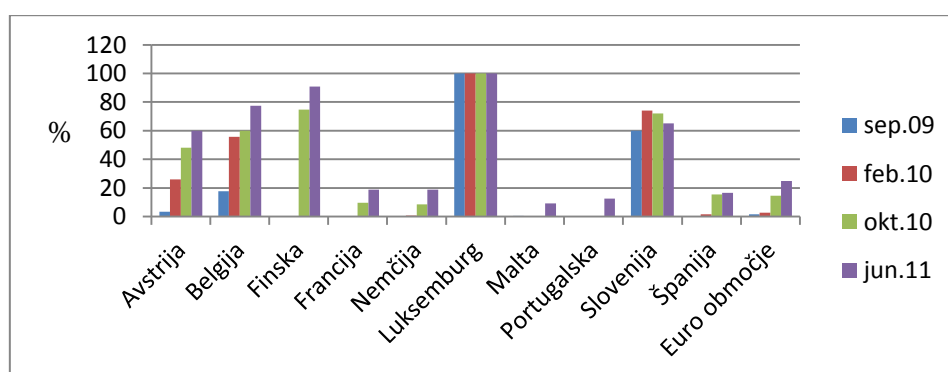

Vir: SEPA indicators, 2011.

5.3 Prehod na SEPA s strani javnih uprav

Uporaba instrumentov SEPA s strani javnih uprav držav članic (Slika 6) kaže trend pospeševanja. Junija 2011 je bil odstotek na področju SEPA kreditnih plačil 24,9 %, kar je precejšnji napredek od 14,5 % iz oktobra 2010. Podoben trend se pričakuje tudi v prihodnosti in očitno postajajo javne uprave gonilna sila pri prehodu na SEPA. Predvsem je to opazno pri Finski (90,9 %), Belgiji (77,4), Sloveniji (65 %) ³, Avstriji (60 %). Velik napredek je naredila tudi Nemčija (37,6 %). Veliko teh držav bo v prihodnjih mesecih že zaključilo s prehodom javnih uprav na SCT. Po drugi strani pa nekaj držav še vedno krepko zaostaja in dosegajo praktično nič en odstotek. Te države so Grčija (0,01 %), Estonija (0,1 %), Irska (0,2 %), Slovaška (0,5 %), Nizozemska (1,2 %) in Italija (2,3 %). Luksemburg je edina država, kjer javna uprava že od leta 2011 naprej uporablja izključno SEPA produkte (stopnja 100 %).

Slika 6: Napredek javnih uprav z najvišjim odstotkom uporabe SEPA produktov

Vir: EC, Commission services' 5th survey on public administrations' preparedness and migration to SEPA, 2011b, str. 4.

Stopnje uporabe SDD pri večini držav članic ostajajo na 0 % ali pa so minimalne (Nemčija 0,01 %, Belgija 0,15) in je nižja od stopnje celotnega SEPA območja, ki je novembra 2011

³ V Sloveniji je 1. 1. 2012 z ukinitvijo direktnih odobritev preko zbirnega centra stopnja dosegla 100 %.

znašala 0,16 %. Razlog za to je tudi v tem, da zelo majhen del javnih uprav uporablja direktne obremenitve in še to v zelo omejenem obsegu.

6 GLAVNE OVIRE PRI PREHODU NA SEPA

Izsledki iz prejšnjega poglavja nakazujejo, da je združevanje plačilnega trga v evroobmočju še daleč od zaključka. Nacionalni plačilni sistemi še vedno delujejo in zgolj majhen delež kreditnih prenosov je bil obdelan v formatu SCT. Takšna stopnja nakazuje, da bo projekt SEPA za dokončanje potreboval več kot 30 let. Za tako počasen prehod obstaja več razlogov (EC, 2010a, str. 94 –96):

- **Poglavitni problem: Negotovost dokončanja projekta in opustitve obstoječih produktov.**

Osnovni časovni okvir EPC je predvidel, da bo do konca leta 2010 prehod na SEPA plačilne instrumente dosegel kritično maso. Nikoli pa niso bili opredeljeni natančni okvirji, kaj točno pomeni kritična masa plačil. Prav tako nikoli ni bilo določeno, kdaj naj bi obstoječe nacionalne plačilne sheme in instrumenti ugasnili ter prešli na SEPA plačilne sheme. Zaradi zelo ohlapnih določil glede časovnega okvirja dokončanja projekta in ugašanja nacionalnih plačilnih sistemov med udeleženci na trgu ostaja močno prisoten dvom o končnem uspehu projekta. Zato odlašajo z zahtevnimi in dragimi postopki uresničevanja projekta. Uporabniki se še naprej poslužujejo obstoječih nacionalnih sistemov, ki jih poznajo in jim zaupajo. Banke se izogibajo velikim vlaganjem zaradi negotovosti glede končnega uspeha, saj je predviden datum zaključka projekta, ki je bil postavljen na konec leta 2010, zelo hitro postal nerealen. Želijo biti tudi prepričane, da so njihovi uporabniki pripravljeni na SEPA.

- **Nenaklonjenost investiranju. Slabši položaj tistega, ki ukrepa prvi.**

Ponudniki plačilnih storitev, ki se med prvimi odločajo za pristop k projektu, naletijo na več ovir. Poleg visokih investicij v nov projekt naletijo na podvojene operativne stroške, saj so prisiljeni istočasno vzdrževati in upravljati tudi obstoječe nacionalne sisteme, katerih ugasnitev še vedno ni gotova. Samostojna odločitev o ugasnitvi nacionalnih shem pa predstavlja veliko tveganje izgube strank v primeru, da ostali ponudniki še naprej vztrajajo pri nacionalnih shemah. Druga težava pa je obveščenost uporabnikov, ki se še vedno rajši zatekajo k njim poznanim plačilnim sistemom, kar še bolj zmanjšuje smotrnost takšne investicije. Tudi uporabniki, ki so pripravljeni kot prvi sprejeti nove SEPA produkte, se srečujejo s podvojenimi stroški, saj njihovi poslovni partnerji še vedno uporabljajo nacionalne sheme. Posledično tako ponudniki plačilnih storitev kot tudi uporabniki ne želijo kot prvi tvegati z investicijami, ampak čakajo jasen signal trga oz. vsaj s strani EPC. Končni cilj SEPA bo privedel tudi do poenotenja in s tem znižanja bančnih provizij, kar bo znižalo bančne prihodke, čemur banke normalno niso naklonjene.

- **Pomanjkanje vzpodbude ponudnikom plačilnih storitev za razvoj projektov SEPA, ki bi popolnoma zadovoljili potrebe uporabnikov.**

Vzpostavitev SEPA predstavlja izziv tudi za stran povpraševanja. Dokler banke ponujajo obstoječe in nove SEPA produkte, se bodo uporabniki raje odločali za njim poznane produkte, v kolikor jih banke ne bodo uspele prepričati drugače. Uporabnikom je potrebno

dati utemeljen razlog za prehod na nove plačilne produkte. V ta namen morajo banke razviti nove produkte, ki bodo v popolnosti izpolnjevali zahteve uporabnika in bodo hkrati cenejši od obstoječih produktov. V trenutni situaciji banke ne vidijo zadostne vzpodbude in pozitivnih učinkov takšnega razvoja.

- **Razdrobljena stran povpraševanja in nizka raven poznavanja SEPA**

Trg plačilnih storitev je na strani povpraševanja veliko bolj razdrobljen (podjetja, posamezniki, javna uprava, trgovci ...) kot na strani ponudbe (večinoma banke). Ta razdrobljenost otežuje enoten in organiziran pritisk na dokaj enotno stran ponudbe. Očitno je tudi pomanjkanje učinkovite in široke promocijske kampanje, kar se odraža v slabi informiranosti uporabnikov, ki se večinoma ne zavedajo prednosti, ki jih SEPA prinaša. Splošen vtis o prednostih ne odtehta negativnega vtisa, ki jih povzročajo potrebne spremembe in zahteve novih plačilnih instrumentov, kot so obvezna uporaba BIC in IBAN. To je še veliko bolj očitno, če banka ne poskrbi za uporabniku prijazen prehod na nove produkte.

Stran ponudbe in povpraševanja čakata druga drugo na prvi korak. Banke čakajo na večji interes s strani uporabnikov, medtem ko potrošniki čakajo na privlačne nove produkte s strani bank. Težava je tudi v tem, da gre v tem primeru za politično in ne ekonomsko gnan projekt. Vendar pa je zakonodaja trenutno preveč ohlapna in nejasna. Potrebna bo večja zakonodajna intervencija.

7 VPLIV FINANČNE KRIZE NA IMPLEMENTACIJO

Finančna kriza je pustila globok pečat na področju finančnih storitev. Banke so v času pred krizo rasle hitreje kot domač BDP, kar je pomenilo, da so sprejemale večja tveganja in ponujale več kompleksnih finančnih produktov. Po letih velikih prevzemov, poudarka na investicijskem bančništvu in mednarodni rasti se vračamo k osnovam. Največje izgube so banke dejansko utpele zaradi svojih obrobni dejavnosti. Zaradi povečanega lastništva države bodo novi delničarji nasprotovali dosedanjemu načinu poslovanja. Ponovno se bodo banke posvečale prebivalstvu in se vračale k svojim osnovnim dejavnostim. Kriza je nazorno pokazala pomembnost likvidnosti, učinkovitega upravljanja z denarnimi tokovi in pomena depozitnega dela poslovanja (Ruttenberg & Hempel, 2010).

Navkljub finančni krizi se je izkazalo, da so prihodki iz vidika trženja plačilnih storitev še najbolj konstantni in odporni na krizo. Zaradi tega so banke z bolj razvito in napredno ponudbo plačilnih storitev v boljšem položaju. To se odraža tudi v razvitosti plačilnega sistema posamezne države in ne le posamezne banke. Višji odstotek uporabe elektronske uporabe plačil izboljšuje poslovanje bank. V času, ko se veliko bank smatra za pohlepne, je plačilni promet ključna funkcija, s katero banke lahko vzdržujejo oz. povečujejo zaupanje javnosti vase in v celoten finančni sistem.

Z uvedbo SEPE bo največji učinek na finančni sektor (banke, ponudniki plačilnih storitev) sigurno občuten padec prihodkov. Z poenotenjem plačilnega sistema in omogočenim

izbiranjem ponudnika plačilnih storitev po celotnem EGP področju bodo zaradi povečane konkurence cene znižane na najnižji skupni faktor. Največja težava za banke je ravno ta izpad prihodka. Banke zelo težko investirajo v nekaj, kar jim bo posledično znižalo prihodke. Hkrati pa so za vzpostavitev potrebne tudi velike investicije, ki si jih banke v tem času ne morejo privoščiti. Tudi dejstvo, da je SEPA politično in ne tržno gnan projekt, ne govori v prid hitremu prehodu, saj banke investirajo zgolj z namenom doseganja zakonskih zahtev.

Po drugi strani pa SEPA prinaša številne koristi. Bankam bo omogočila izboljšati ponudbo plačilnih storitev z zmanjševanjem operativnih stroškov, povečanjem negotovinskih transakcij, inovativnimi ponudbami, novimi plačilnimi instrumenti. Olajšan bo vstop na nove trge ponudbe plačilnih storitev. Čim prej bodo banke prepoznale prednosti projekta in možnosti, ki jih ponuja, prej bodo pripravljene investirati. Dejstvo je, da je finančna kriza in trenutno stanje na bančnem trgu upočasnilo napredek projekta SEPA. Vendar končni uspeh ni vprašljiv. Potrebna pa je večja angažiranost vseh vpletenih strani (Ruttenberg & Hempel, 2010).

8 E-SEPA

Informacijska in komunikacijska tehnologija je v zadnjih letih močno napredovala in se implementirala v uporabnikov vsakdanjik. Potrošniki vse hitreje sprejemajo nove tehnologije, jih uporabljajo in izkoriščamo njihove prednosti. Na področju plačilnih storitev je tako prišlo do točke, ko tehnologija ni več ovira za inovacije. Odlična priložnost za realizacijo modernega, tehnološko naprednega, inovativnega in uporabnikom prijaznega ne papirnega plačilnega poslovanja, predstavlja E-SEPA. Čas je, da se staromodno papirno in gotovinsko poslovanje poslovita.

E-SEPA pomeni nabor novih inovativnih storitev, ki izkoriščajo nove komunikacijske medije, kot je internet. Cilj je omogočiti uporabnikom lažji, hitrejši, modernejši in cenejši dostop do plačilnih storitev. Razvoj in dostop do teh novih storitev pa bo omogočen le v primeru uspešnega zaključka projekta SEPA, ki s svojimi enotnimi vseevropskimi standardi in produkti predstavlja odlično podlago za nadaljnji razvoj novih inovativnih storitev. SEPA in posledično E-SEPA sta eden ključnih korakov do končnega cilja, ki je razvoj popolnoma združljivega in standardiziranega načina elektronskega poslovanja, na celotnem evroobmočju, ki bo popolnoma poenostavil poslovanje posameznih subjektov v celotni verigi od kupcev do prodajalcev. E-SEPA je lahko tudi eden od dejavnikov, ki bo občutno prispeval k pospeševanju projekta SEPA, saj ponuja storitve, ki jih uporabniki vse bolj uporabljajo in zahtevajo. Bankam tako daje možnost, da svojim strankam ponudijo številne nove storitve in produkte z veliko dodano vrednostjo. Tako lahko postane vez med banko in uporabnikom še tesnejša. Nove storitve so velika poslovna priložnost.

Pričakovane koristi E-SEPA (Atos Worldline, 2010, str. 5):

- **Dosegljivost:** Nove poslovne povezave zaradi širokega območja dosegljivosti.
- **Varnost:** Zmanjšanje internetnih zlorab zaradi enotnih varnostnih standardov in povezav preko zaupanja vrednih certificiranih partnerjev oz. ponudnikov.
- **Dematerializacija:** Zmanjševanje papirnega in gotovinskega poslovanja, znižanje stroškov STP procesov, učinkovitejša veriga celotnega procesa.

Dodatne storitve, ki jih razumemo pod pojmom E-SEPA (*Inovation and eSEPA*, 2011):

- m-plaćila,
- e-plaćila,
- e-računi,
- e-mandat.

8.1 M-plaćila

V vsakdanjem življenju je za nekatera vsakodnevna plačila še vedno najbolj priročna gotovina. Zadnje čase velja prepričanje, da je čas, da nova tehnologija poišče rešitev za ta problem. Vendar rešitev ni preprosta, saj potrošniki niso pripravljeni sprejeti izboljšav na račun izgube katere od ugodnosti, ki jih trenutno uživamo. Zato kljub temu, da že obstajajo nadomestki za gotovino, nobena tehnologija ali produkt ni dosegel zelenega uspeha in popolnega sprejemanja, da bi lahko postal popolna alternativa. Mobilna tehnologija je na dobri poti, da to postane.

Trg mobilne telefonije in v zadnjem času predvsem trg pametnih telefonov bliskovito raste. Funkcionalne zahteve za mobilne telefone so že zdavnaj prerasle zgolj klice in kratka sporočila. Uporabniki postajajo vse bolj zahtevni. Med najpomembnejšimi novimi funkcijami, ki jih uporabniki pričakujejo in želijo, so finančne storitve. To priložnost je začutil tudi EPC in izdana je bila Bela knjiga o mobilnih plačilih (angl. *White paper, mobile payments 1st edition*). Mobilna plačila oz. m-plaćila so v okviru SEPA definirana kot vsa plačila, pri katerih je za sprožitev plačilne transakcije uporabljen mobilni telefon. Sem ne štejejo plačila, pri katerih je bil mobilni telefon uporabljen zgolj za dostop do spletne banke. Nadalje lahko m-plaćila razdelimo na brezstična plačila in plačila na daljavo. Mobilna brezstična plačila predstavljajo tehnološko rešitev plačevanja, pri kateri gre za hitro izmenjavo podatkov na majhni razdalji med prodajnim mestom in mobilno napravo plačnika (EPC, 2010b, str. 17). Tehnologija, ki podpira ta način plačevanja, se imenuje NFC (angl. *near field technology*). Za plačilo so potrebni posebni POS terminali. Osnova pa je SEPA kartična shema. Pri mobilnih plačilih na daljavo pa poteka izmenjava vrednosti ne glede na lokacijo. Z mobilnikom je mogoč nakup dobrin in storitev preko internetne povezave in plačilo na podlagi sheme SEPA za kartice oz. SEPA kreditna plačila.

SEPA m-plaćila bodo utemeljena na obstoječih SEPA shemah in standardih. Le tako bodo lahko m-plaćila delovala v okolju, ki bo varno, standardizirano, učinkovito in združljivo, ter čim bolj uporabniku prijazno (EPC, 2010b, str. 5). Poleg potrošnikov si pozitivne koristi

lahko obetajo tudi trgovci in banke. Trgovci pričakujejo pozitivne učinke pri izboljšavi učinkovitosti dosedanjega poslovanja, nižje stroške, večjo varnost zaradi manjšega obsega poslovanja z gotovino in nove tržne možnosti in rast poslovanja. Tudi ponudniki plačilnih storitev vidijo v m-plačilih nove poslovne priložnosti in možnosti rasti.

Dejavniki, ki jih bodo spodbudili k ponudbi m-plačil (EPC, 2010b, str. 9):

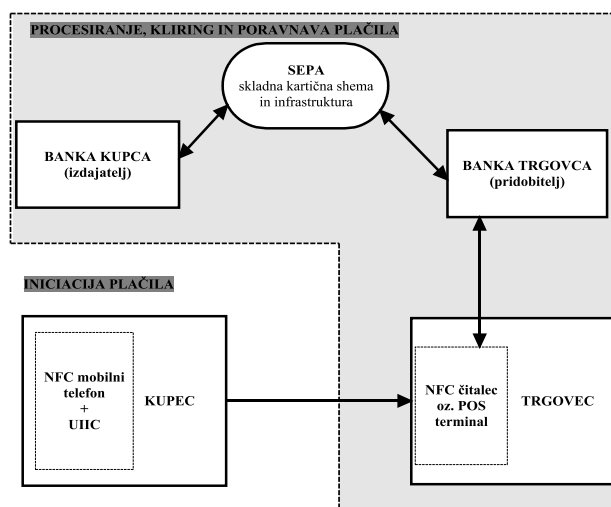
- Strma rast uporabe mobilnih telefonov in pripravljenosti njihovih lastnikov za uporabo le-teh za finančne transakcije.
- Možnost pokritja dela investicij potrebnih za projekt SEPA s ponudbo nove obetavne storitve.
- Ustreči željam svojih strank in jih na ta način zadržati ter morebiti izkoristi konkurenčno prednost na trgu ter pridobiti nove uporabnike na račun nove storitve.
- Potreba po konkurenčnem obnašanju na novem področju storitev, želja po večanju tržnega deleža oz. strah pred izgubo obstoječega. Izkoristiti možnosti učinkovitega poslovanja.

8.1.1 SEPA mobilna brezstična plačila

SEPA mobilna brezstična plačila oz. MCP (angl. *mobile contactless payments*) so opredeljena kot vsa SEPA brezstična kartična plačila izvedena s pomočjo mobilnega telefona in tehnologije NFC (EPC, 2010b, str. 46). Osnova plačil preko MCP je tako shema SEPA za kartice. Mobilni telefon pa se smatra kot dodatni vhodni kanal do te sheme. Glavna zahteva mobilnega telefona je podpora NFC tehnologije, medtem ko so plačilne aplikacije naložene na SIM kartico telefona. Za uresničitev te poslovne priložnosti je zato potrebno popolno sodelovanje med podjetji mobilne komunikacije, plačilnih storitev in NFC tehnologije. Še posebej je pomembna povezava: mobilni operater in ponudnik plačilnih storitev (banka). Le odlična povezava bo prinesla pozitivne učinke za vse vpletene.

Ključno je, da je uporaba mobilnega telefona kot iniciatorja plačila, varna, priročna in enostavna. Plačniku mora biti zagotovljena enaka izkušnja plačila ne glede na plačilo, lokacijo, državo ali POS terminal, ki je pri tem uporabljen. Prav tako mora biti omogočeno plačilo ne glede na izbiro mobilnega operaterja, morebitno menjavo telefona oz. plačilne kartice. En mobilni telefon mora podpirati možnosti plačila z več različnimi karticami, med katerimi bo lahko plačnik sam poljubno izbiral (EPC, 2010b, str. 47). Shema udeležencev pri MCP plačilni transakciji (Slika 7) pokaže, da se ta v osnovi ne razlikuje od osnovne SEPA kartične sheme. Razlika je zgolj pri vhodnih kanalih. MCP bo uporaben v vseh državah SEPA območja ne glede, iz kje prihaja uporabnik oz. plačnik (EPC, 2010b, str. 46).

Slika 7: Udeleženci pri SEPA brezstičnem mobilnem plačilu

Vir: EPC, White paper Mobile payments 1st edition, 2010b, str. 46.

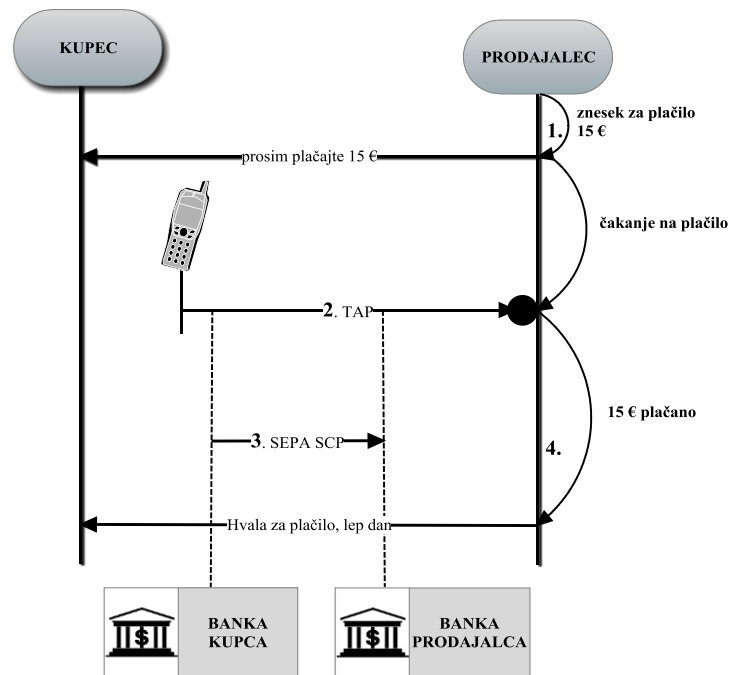
V procesu MCP sodelujejo:

- Banka trgovca: omogoča procesiranje naloga trgovca in bremenitev plačnikovega računa.
- Kartična shema: zbir tehničnih in komercialnih dogovorov, ki upravlja eno ali več kartičnih shem, ki so povezane z MCP shemo in zagotavlja zakonsko, funkcionalno in tehnično podlago za delovanje sheme.
- Stranka: naročnik mobilnih storitev, ki mora imeti NFC telefon in UICC (angl. *Universal Integrated Circuit Card*) oz. SIM kartico, ki je standardizirana in predstavlja varen medij, na katerega je lahko naložena plačilna aplikacija.
- Izdajatelj (banka plačnika): izdajatelj MCP storitve, ki svoji stranki nudi MCP mora zagotoviti aplikacijo naloženo na SIM kartici mobilnega telefona. Oblikovanje te aplikacije je v domeni posamezne banke in je lahko prilagojena uporabniku. Obvezno pa mora vsebovati logotip banke in kartične sheme, ki jo uporablja.
- Trgovec: sprejema plačila preko MCP, opremljen je z ustreznim POS terminalom in ima dogovor s svojo banko za procesiranje.
- Mobilni operater: je lastnik in upravitelj storitev SIM kartice, na katero so naložene plačilne aplikacije s strani uporabnikove banke. Zagotavlja tudi OTA (angl. *over the air*) povezljivost med njima.

Primer uporabe SEPA brezstičnega mobilnega kartičnega plačila (Slika 8). Nakup živil v trgovini.

- Trgovec vnese znesek plačila v POS terminal.
- Stranka na svojem telefonu vklopi NFC storitev, izbere zeleno vrsto plačila in kartico.
- Za plačilo se s telefonom zgolj dotakne POS terminala
- Od tu naprej se transakcija izvede kot vsako normalno plačilo s kartico na POS terminalu. Trgovec lahko preveri uspešnost plačila. Priporočeno je, da ponudnik storitev kupcu omogoči pregled uspešnosti in zneska plačila na svojem mobilnem telefonu.

Slika 8: Primer uporabe SEPA brezstičnega mobilnega kartičnega plačila

Vir: EPC, *White paper Mobile payments 1st edition, 2010b, str. 19.*

Takšen način plačevanja prinaša številne ugodnosti tako kupcu kot prodajalcu. Prodajalec ima koristi zaradi zelo učinkovitega plačilnega procesa, ki je varen in hiter ter posledično zmanjšuje poslovanje z drago in nevarno gotovino. Prinaša tudi nove marketinške možnosti in nov pristop k trženju. Kupec pa zaradi hitrega načina plačila ne stoji več v dolgih vrstah. Prav tako pa je takšen način zelo priročen, saj mobilni telefon lahko nadomesti denarnico in posledično nošenje gotovine in velikega števila kartic (EPC, 2010e, str. 20).

8.1.2 SEPA oddaljena kreditna plačila

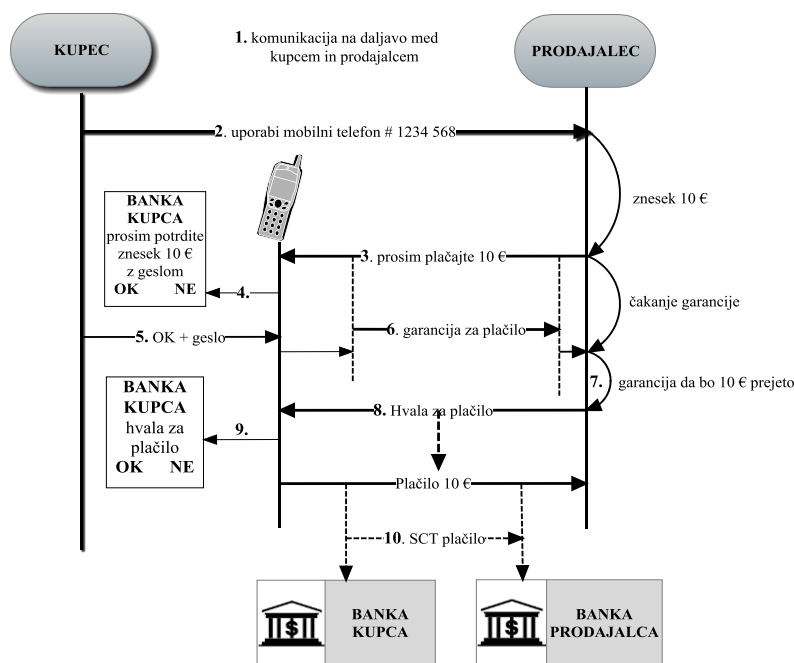
V nadaljevanju bom predstavil primera uporabe mobilnega SEPA oddaljenega kreditnega plačila. Tudi v tem primeru je predvideno, da mobilni telefon plačnika zagotavlja potrebno tehnologijo oz. podpira možnost procesiranja oddaljenih mobilnih SEPA kreditnih plačil. V kolikor je potrebno, mora tudi prejemnik sredstev vzpostaviti ustrezno tehnologijo potrebno za procesiranje omenjenih plačil. Osnova je shema SEPA za kreditna plačila, pri kateri so kreditna plačila vedno procesirana na podlagi IBAN in BIC (EPC, 2010b, str. 31). Plačnik oz. potrošnik svoj mobilni telefon uporabi za plačilo podjetju, potem ko od njega prejme zahtevek za plačilo. Takrat potrošnik sproži SCT transakcijo. Plačnik mora pri svojem ponudniku imeti izbrano in omogočeno funkcijo, ki omogoča izvedbo oddaljenih mobilnih SEPA kreditnih plačil.

Primer SEPA oddaljenega kreditnega plačila (Slika 9):

- Potrošnik kupi/naroči izdelek oz. storitev pri ponudniku ali na daljavo ali v živo, hkrati ponudniku sporoči svojo mobilno številko.

- Ponudnik določi ceno storitev oz. izdelka in izda obvestilo za kupca na njegovo mobilno št. (npr. preko sms-a).
- Kupec prejme obvestilo, ki vsebuje znesek, prodajalčevo identifikacijo, opis izdelka in seznam podprtih SCT instrumentov, ki jih njegov mobilni telefon podpira.
- Kupec izbere ustrezen plačilni instrument (tistega, ki je na seznamu in ki ga prav tako omogoča njegov telefon) za izvedbo plačila. Plačilo kupec potrdi z vnosom svoje osebne aktivacijske kode.
- Kreditno plačilo se izvede in prodajalec prejme obvestilo, da je plačilo bilo oz. bo uspešno izvedeno.
- Kupec dostavi plačan izdelek oz. storitev.
- Kmalu v prihodnosti je plačilo tudi izvedeno.

Slika 9: Primer SEPA oddaljenega mobilnega kreditnega plačila

Vir: EPC, White paper Mobile payments 1st edition, 2010b, str. 32.

Na podoben način delujejo tudi SEPA oddaljena kartična plačila, s to izjemo, da se v tem primeru plačilo izvede enako kot običajno plačilo z bančno kartico, le, da je iniciator mobilni telefon.

Takšen način plačila prinaša koristi tako za potrošnike kot za trgovce. Kupec lahko na zelo hiter in varen način enostavno kupi izdelek oz. storitev, ki ga oz. jo želi. Trгоvec je izpostavljen manjšemu tveganju in manjšemu številu odpovedi tik pred potrditvijo plačila in v primeru plačila po prevzetju, manjšemu številu vračil zaradi neprevzetih naročil (EPC, 2010b, str. 33).

8.2 E-plačila

E-plačila so definirana kot plačila izdelkov oz. storitev, pri katerih kupec in prodajalec komunicirata v online okolju (European Savings Banks Group, 2010, str. 3, v nadaljevanju ESBG). Celotni proces plačila je integriran v proces spletnega nakupa. Po tej definiciji kreditna plačila, ki so zgolj izvedena preko uporabnikove aplikacije za spletno bančništvo, ne spadajo med spletna e-plačila, saj samo nakazilo ni integriran del spletnega nakupa. E-plačila omogočajo plačilo online nakupa direktno iz svojega računa. Takšen način plačevanja izniči stroške uporabe kreditne kartice tako za plačnika kot prodajalca.

E-plačila so področje, ki se naglo razvija in raste zaradi vse večjega dostopa do interneta in tudi večjega števila trgovcev, ki ponujajo svoj izdelke oz. storitve preko interneta. Kupci imajo prav tako vse manj časa za klasične nakupe. Ker banke ustreznih storitev za tovrstna plačila ne ponujajo, so na trg vstopili novi ponudniki storitev, kot so Paypal, Giropay, iDEAL. Žal pa je posledica tega, da je področje zelo neenotno in razdrobljeno. Obstajajo različni standardi in različni sistemi, ki večinoma delujejo znotraj nacionalnih meja⁴. Poraja se potreba po poenotenju in sistemu, ki bo zadovoljevala potrebe potrošnikov ponudnikov in bank v celotnem evroobmočju.

Vizija, ki jo želi EPC v okviru projekta SEPA doseči, je zagotoviti združljivost in splošno dosegljivost teh sistemov preko obstoječih SEPA shem, tudi izven nacionalnih meja, s katerimi so danes ti povečini omejeni. V ta namen se vzpostavlja ogrodje SEPA za e-plačila, (angl. *SEPA e-Payments Framework*, v nadaljevanju SEF), katerega namen je omogočiti vsakemu kupcu s področja SEPA, da na enak način poplača kateregakoli ponudnika na področju SEPA neodvisno od države kupca, ponudnika in bank obeh vključenih partnerjev (ESBG, 2010, str. 2). Ogrodje bo vzpostavljeno na način, da bo zagotavljalo varno okolje za obstoječe sheme internetnega plačevanja kot tudi za novonastale. Pravi preizkus izvedljivosti predlaganega modela je pilotski projekt (angl. *proof of concept*) treh vodilnih evropskih shem (Giropay, Eps, iDEAL), ki bi naj nakazal možnost medsebojno združljivega delovanja⁵. Trenutno večina evropskih spletnih nakupov omogoča 4 različne tipe plačil (ESBG, 2010, str. 4–5):

- kartična plačila (SEPA kartična shema),
- direktna odobritev (SDD shema),
- gotovina po povzetju,
- kreditno plačilo (SCT shema).

Kreditno plačilo ne omogoča vračila sredstev, ki ga zahteva potrošnik. Kartična plačila ne zagotavljajo zadostne varnosti, če želijo biti učinkovite, in so neučinkovite, če želijo zagotavljati zadostno varnost. Direktne bremenitve so še najbližje po zahtevah vseh

⁴ iDEAL deluje na Nizozemskem, Giropay v Nemčiji, Eps v Avstriji.

⁵ Junija 2011 naj bi EPC potrdil in javno objavil prvo uradno verzijo dokumenta SEPA e-Payments Framework, vendar do danes ta dokument še ni bil pripravljen.

deležnikov, vendar so zaradi zahtevnosti vzpostavitve redko uporabljane. Denar po prevzetju je še najbolj ustrezen plačilni mehanizem z izjemo, da povzroča kompliciran in dolg dostavni cikel. Obstajajo pa tudi številne plačilne sheme kot, so pay pall, google check out, ki pa dejansko pomenijo le online račune, ki se polnijo preko ene od zgoraj navedenih shem.

SEF naj bi podpiral razvoj in rast e-plačil v Evropi preko harmonizacije plačilne infrastrukture. Hkrati pa bo zagotovljena tudi večja vloga bank, ki do sedaj večinoma niso sodelovale na trgu e-plačil. Pozitiven učinek večje vpletenosti bank je predvsem v tem, da uporabniki banke zaznavamo kot varnega in zaupanja vrednega ponudnika. S sprejetjem omenjenega okvirja in njegovih standardov naj bi plačilne sheme vsebovale logotip evropskih e-plačil, kar bo uporabniku zagotavljalo enako izkušnjo, varnost in standard pri uporabi vseh shem, ki jih bo SEF zajemal. Vse sheme e-plačil, ki jih bo zajemala SEF oz. ki bi rade pristopile k temu okvirju, bodo morale biti tehnično in komercialno skladne z vsemi ostalimi pridruženimi shemami. Dolgoročen cilj SEF je doseči popolno dostopnost za uporabnike. To želi doseči tako, da (ESBG, 2010, str. 8):

- bodo vse e-plačilne sheme vključene v SEF,
- vsaka banka v SEPA okolju je članica vsaj ene SEF sheme,
- vsak imetnik računa v SEPA okolju ima možnost izvajati e-plačila,
- SEPA logotip bo zagotavljal enotno uporabniško izkušnjo.

V osnovi je okvir namenjen vzpostavitvi enotnega območja, v katerem lahko plačilni sistemi izkoristijo SEPA plačilne instrumente za boljša in učinkovitejša čezmejna plačila pod enakimi pogoji kot nacionalna plačila. Kar pomeni, da lahko podjetja uporabijo enak sistem za domača in čezmejna plačila. Omogočila bo torej združljivost manjših nacionalnih plačilnih shem in s tem doseganje novih kupcev tudi preko nacionalnih meja. Posledično se bo vzpostavila vseevropska plačilna shema, ki bo spodbudila rast čezmejnih e-plačil in bo zagotavljala varnost in podporo potrošnikom kupcem in bankam (ESBG, 2010, str. 8).

Takšna rešitev (ESBG, 2010, str. 9):

- Ne sme izpostaviti deležnike nevarnosti poneverb in kraje podatkov.
- Mora pokrivati celotno SEPA področje in tudi naprej.
- Mora imeti vzdržen poslovni model.
- Dokazovati avtentičnost in združljivost, ki jo ponuja deležnikom.
- Omogočati dvosmerni tok sredstev med potrošnikom in ponudnikom.
- Vzpostaviti finančno varen okvir (angl. *financial trust framework*) pri vsaki komercialni transakciji.

Uvedba je najbolj odvisna od ponudnikov plačilnih storitev, ki so ključni člen v verigi, in hkrati tudi prevzemajo največje finančno tveganje. Na bankah je, da postavijo in implementirajo ustrezne storitve, ki bodo izpolnjevale omenjene zahteve, hkrati pa ne bodo zahtevale ogromnih tehničnih ustreznosti in visokih investicij. Glavno določilo je, da morajo e-plačila bazirati na kreditnemu transferju (ESBG, 2010, str. 9). Priporočilo je, da se prevzame ena od obstoječih e-plačilnih shem (iDEAL, Giropay) in se iz nje naredi

vseevropsko plačilno shemo. V kolikor pa zaradi prevelikih nacionalnih razlik enotna evropska shema ni mogoča, mora ESF omogočiti združljivost med shemami.

Primer uporabe:

Imam bančni račun odprt v Sloveniji, trenutno se nahajam v Nemčiji in želim preko spleta kupiti vstopnici za predstavo, ki je na sporedu zvečer. Ko izvedem nakup, bo moja banka v Sloveniji v realnem času izdala garancijo o plačilu banki prodajalca v Nemčiji, ki bo prodajalcu zagotavljalo, da bo prejel sredstva v zahtevanem času. Predpostavke za to so, da moja banka v Sloveniji ponuja storitev e-plačil, je članica SEPA ter procesira SEPA kreditna plačila. Prejemnikova banka mora prav tako imeti možnost procesiranja SEPA kreditnih plačil. Obe banki sta članici iste e-plačilne sheme, ki je skladna s SEF.

Končni cilj: bremenil bom svoj račun odprt pri slovenski banki za nakup storitve pri finskemu spletnemu trgovcu preko prenosnega računalnika, medtem ko bom srkal kavo v Madridu.

8.3 E-računi

Elektronsko izdajanje računov znatno povečuje učinkovitost finančne dobavne verige z vključitvijo postopkov usklajevanja in plačevanja podjetij. Elektronsko izdajanje računov tako prispeva k poenostavljenemu, podjetjem prijaznemu okolju, kjer bi znatne, potencialne gospodarske koristi elektronskega izdajanja računov v šestletnem obdobju lahko znašale 240 milijard evrov. EC je konec leta 2007 ustanovila skupino strokovnjakov, ki naj bi do konca leta 2009 razvila evropski okvir za elektronsko izdajanje računov, ki bi na odprt in združljiv način po vsej Evropi podpiral zagotavljanje storitev elektronskega izdajanja računov. Zaradi tesne povezave med izdajanjem računov in plačili si lahko evropski okvir za elektronsko izdajanje računov in SEPA medsebojno koristita (EC, 2009, str. 9). SEPA bo namreč standardizirala in poenotila čezmejna plačila. Posledično bo to občutno zmanjšalo kompleksnost uvedbe e-računov ter olajšalo vpeljavo le-teh v poslovanje. Ker tako kupec kot prodajalec uporabljata enake standarde za procesiranje plačil, bo močno znižana oz. odpravljena tudi težava neskladnosti med kupcem in prodajalcem. SEPA bo torej močno olajšala čezmejno izdajanje e-računov.

V letu 2006 je bilo 80 do 90 % izdanih računov v papirni obliki. Vsak na papirju izdan račun prinaša stroške v višini med 1,13 in 1,65 evrov. Elektronsko izdajanje računov zniža ta strošek na 0,28 eur do 0,47 evrov, kar predstavlja 70 do 75 % znižanje. V letu 2006 je ocenjen prihranek, ki ga prinaša izdajanje e-računov 84 milijard evrov (Capgemini, 2007b, str. 28).

Ostale prednosti, ki jih prinaša izdajanje e-računov (EC, 2010b, str. 3):

- Manjše zamude pri plačilih, manj napak, manjše stroški tiskanja in poštnine.
- V celoti integrirana obdelava in možnost avtomatizacije pri strukturirani obliki. Račun se ustvari avtomatično in se neposredno prenese iz sistema izdajatelja v sistem plačnika. Večina prihrankov izhaja ravno iz te avtomatizacije.
- Emisije CO₂ naj bi se v EU zmanjšale za 1 milijon ton.

Do leta 2020 naj bi e-računi postali prevladujoč način izdajanja računov. Glavni interesenti so podjetja in javne uprave, ki imajo veliko število izdanih računov in posledično lahko realizirajo velike prihranke. Poln učinek bo dosežen šele takrat, ko bo dematerializacija računov možna tako na nacionalni kot na čezmejni ravni. STP proces, ki ga omogoča SEPA, bo udeležencem verige e-računov omogočil hitrejšo in učinkovitejšo izkoriščanje prednosti dematerializacije. SEPA ni predpogoj za e-račune, vsekakor pa je velika dodana vrednost oz. ključni pospeševalec prehoda, saj odpravlja težave in razlike na plačilni strani. Vsak SEPA plačilni produkt mora omogočati poravnavo e-računa. Hkrati pa je učinek e-računov takšen, da je povpraševanje po tej storitvi vse večje, kar posledično pospešuje projekt SEPA. To so prepoznale tudi banke in aktivno pristopile k razvoju in ponujanju novih storitev na tem področju. Uporaba e-računov ni v domeni EPC, temveč je samostojni projekt ločen od SEPA. Kljub temu pa je očitno, da si projekta medsebojno koristita.

8.4 E-mandat

Osnovna shema SDD sedaj vključuje možnost izvršitve izdaje in podpisa pooblastil z uporabo elektronskih poti. Zaradi rastočega online poslovanja in nakupovanj preko spleta predstavlja e-mandat enostavno, poceni in varno rešitev avtorizacije direktne bremenitve preko spleta kar sproti med nakupovanjem. Uporaba storitve elektronskega pooblastila bo s strani bank ponujena kot dodatna storitev (EPC, 2008b, str. 3).

Ko potrošnik preko spleta kupi storitev ali izdelek, mu je med drugim lahko ponujena tudi opcija plačila preko SDD. Če se kupec odloči za to možnost, mora izpolniti ustrezen obrazec za avtorizacijo direktne obremenitve. Ta obrazec v obliki e-mandata je enostavno dostopen na prodajalčevi spletni strani. Kupec je nato preusmerjen na aplikacijo spletnega bančništva pri svoji banki. Tam ga bo že čakal naložen in izpolnjen obrazec za e-mandat, ki ga je ravnokar izpolnil. V svoji spletni banki bo kupec dokončal avtorizacijski proces oz. bo podpisal e-mandat preko varne aplikacije, ki zagotavlja verodostojnost in identiteto. Ko bo avtorizacija e-mandata dokončana, bo kupec ponovno preusmerjen nazaj na spletno trgovino prodajalca, kjer bo lahko dokončal svoj nakup. Prodajalec bo prejel s strani banke kupca potrdilo, da ima kupec dostop do računa, ki je naveden v e-mandatu. To obvestilo bo prav tako pomenilo, da je račun pripravljen za SDD transakcijo. Prodajalec ima zdaj pravico bremeniti kupčev račun in odtegniti plačilo za kupljen izdelek oz. storitev. Takšen proces zagotavlja maksimalno preglednost in udobnost tako za kupca kot za prodajalca.

Prednosti e-mandata za prodajalce (EPC, 2008b, str. 3):

- Rešitev ponuja popolnoma avtomatsko end to end procesiranje e-mandata vključno z izdajo, spreminjanjem in preklicem takšnega mandata brez številnih tehničnih in organizacijskih ovir.
- Zagotovljena je visoka stopnja varnosti.
- Potrditev dovoljenja za bremenitev računa kupca je specificirana s strani banke kupca.
- Proces omogoča avtomatsko shranjevanje in dostop do podatkov e-mandata.

Prednost za kupce (EPC, 2008b, str. 4):

- Izogne se procesu tiskanja, izpolnjevanja in pošiljanja papirnega obrazca.
- E-mandat je omogočen preko široko razširjenega in varnega spletnega bančništva, kupec lahko zaupa procesu, ki ga že pozna. Varen proces v poznani aplikaciji.

Prednosti za banke (EPC, 2008b, str. 4):

- Banka kupcu lahko, z minimalnimi spremembami svoje spletne aplikacije, ponudi novo storitev z dodano vrednostjo.
- Banke povečajo komercialno privlačnost nove SDD sheme z enostavnejšo rešitvijo izvajanja pooblastil.
- Znebijo se stroškov fizičnega hranjenja pooblastil v papirni oblik.

Uporaba e-mandata je mogoča le, če sta banki kupca in prodajalca pristopili k SDD shemi. Ker je e-mandat opsijska storitev, jo banke niso dolžne ponuditi. V kolikor jo bodo, je odvisno zgolj od trga in povpraševanje po tej opciji.

9 KORISTI ZA KONČENGA UPORABNIKA

Obseg negotovinskih transakcij po celem svetu in tudi v evroobmočju iz leta v leto strmo narašča. V evroobmočju je bila rast med leti 2001 in 2005 7 %. Do leta 2012 pa je predvidena 9 % rast (Capgemini, 2007c, str. 23). Glede na trende rasti plačilnih transakcij so si banke obetale velike dobičke iz vidika provizij plačilnih transakcij. Toda vmes se je zgodila SEPA in korenito posegla na področje stroškov nakazil in medbančne konkurence. Kakšen bo končni učinek, še vedno ni popolnoma znano in bo odvisen od hitrosti in stopnje uresničevanja ter prav tako od interesa vseh zainteresiranih strani za prehod. Vsekakor pa se bodo bančni prihodki z vidika provizij drastično znižali. Kakšen bo končni ekonomski učinek, je odvisno od več dejavnikov, predvsem pa morajo banke investirati v znižanje operativnih stroškov, ustrezno promovirati nove produkte in omejiti stroškovno neracionalne produkte, kot je na primer gotovinsko poslovanje.

Z namenom opredeliti prednosti projekta SEPA je Evropska komisija naročila obsežno študijo na to temo. Raziskavo, ki je povzeta v tem poglavju, je pripravila družba Capgemini z naslovom, SEPA: potential benefits at stake. Študija zavzema obdobje od leta 2006 do leta 2012.

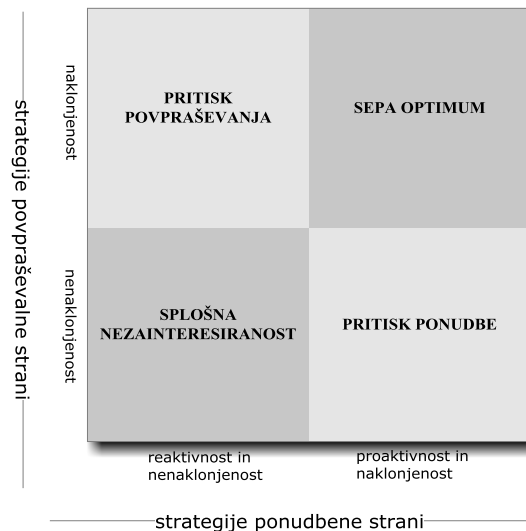
V študijo je zajetih (Capgemini, 2007b, str. 6):

- 16 evropskih držav (Avstrija, Belgija, Nemčija, Španija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Švedska, Slovenija, Velika Britanija), ki predstavljajo 95 % BDP evroobmočja in 96 % negotovinskih transakcij.
- 5 plačilnih instrumentov (kreditni prenosi, direktne bremenitve, debetne kartice, kreditne kartice, čeki).
- 6 deležnikov (potrošniki, trgovci, majhna in srednje velika podjetja, velika podjetja, javna administracija, banke).

- Provizije (provizija za sprožitev in sprejem plačila, provizija za dvig na bankomatih, provizije trgovcev, fiksne provizije za kanale in račune).

Zaradi številnih dejavnikov, kot so: hitrost uresničevanja, stopnja konkurenčnosti, nacionalne zakonodaje je končni rezultat težko napovedati. V ta namen raziskava predvidi 4 različne scenarije, ki jih prikazuje Slika 10.

Slika 10: Štirje ekstremni tržni scenariji uporabljeni za oceno vpliva SEPA

Vir: Capgemini, SEPA: potential benefits at stake, 2007b, str. 10.

Abcisna os predstavlja strategije ponudbene strani (banke) in predvideva 2 ekstremni opciji. Pri prvi opciji banke niso naklonjene SEPA in pristopajo k projektu sicer aktivno vendar nezainteresirano in neenakomerno. Zaupanja v uspeh projekta in njegove koristi ni. Pri drugi opciji pa banke verjamejo v projekt SEPA in k njemu pristopajo proaktivno. Na ordinatni osi je predstavljena povpraševalna stran (podjetja, potrošniki ...). Po prvi strategiji tudi potrošna stran ni naklonjena projektu in zavrača uporabo novih produktov in storitev. V primeru druge strategije pa je potrošna stran močno naklonjena novim produktom in storitvam. Pri svojih ponudnikih aktivno povprašujejo po njih in jih zahtevajo.

Takšna matrika nudi 4 možne scenarije (Capgemini, 2007b, str. 10):

- **Splošna nezainteresiranost** (angl. *all tied up*)
Tako stran ponudbe kot stran povpraševanja ne verjameta v uspeh SEPA oz. v povrnitev potrebnih investicij. Posledično bodo banke izpolnjevale zgolj obvezne zahteve. Zelo malo konkretnih SEPA produktov bo ponujenih uporabnikom, saj po njih ne bo povpraševanja.
- **Pritisk povpraševanja** (angl. *demand pull*)
Velik del potrošnikov pričakuje občutne koristi od SEPA. Ti potrošniki bodo s svojim povpraševanjem prisilili ponudnike (banke) k večji ponudbi SEPA produktov.

- **Pritisk ponudbe** (angl. *supply push*)
Ponudniki SEPA produktov se zaradi velikih investicijskih vlaganj in v pričakovanju konkurenčnih prednosti intenzivno lotijo projekta. Intenzivno tržijo SEPA produkte in prepričujejo uporabnike v uporabo le-teh.
- **SEPA optimum** (angl. *SEPA big time*)
Tako uporabniki kot ponudniki pričakujejo občutne koristi. Ponudniki investirajo in aktivno sodelujejo pri čim hitrejšem prehodu. Uporabniki hitro in v velikem obsegu sprejemajo in uporabljajo nove produkte.

Te 4 možnosti prikažejo ekstremne smeri gibanja trga (načine prehoda). Pričakovano se hitrost, intenziteta in zavzetost deležnikov od države do države razlikujeta, vendar se vse te variacije lahko opredeli z navedenimi scenariji. Študija povzame neto učinek kot logičen seštevek investicij, spremembe operativnih stroškov in spremembe bančnih provizij. Vsak od teh elementov temelji na določenih fiksnih predpostavkah. Vrednosti pa se spreminjajo glede na posamezen scenarij (Capgemini, 2007b, str. 11–12):

- **Bančne provizije**
Provizije plačilnih transakcij se bodo v vsakem primeru nižale in strmele v smeri najnižjih v EU. Hitrost padanja cen pa je odvisna od posameznega scenarija. Pri scenariju »splošna nezainteresiranost« bo zaradi minimalnega pritiska povpraševanja, stopnja približanja EU minimumu okoli 25 %. Pri scenarijih »pritisk ponudbe« bo padanje cen hitrejše zaradi povečanja konkurence med ponudniki ter borbe za večji tržni delež. Cene bodo padle do 65 % evropskega minimuma. Scenarij »pritisk povpraševanja« bo cene približal na 45 %, saj povpraševanje presega ponudbo, kar omogoča bankam ohranjanje višjih cen storitev. Pri scenariju »SEPA optimum« bo padec cen najhitrejši in najbolj občuten, saj zavzetost vseh strani ustvarja okolje ostre konkurence, ki niža cene. Stopnja bančnih provizij se bo znižala do stopnje 75 % evropskega minimuma.
- **Operativni stroški na strani povpraševanja**
Pri scenariju »splošna nezainteresiranost« in »pritisk ponudbe« se operativni stroški na strani povpraševanja povečajo zgolj minimalno. Predvidena je 5 % porast stroškov na račun upravljanja novih in dodatnih SEPA produktov. V scenariju »pritisk povpraševanja« se stroški predvidoma znižajo do 10 %, saj večja uporaba SEPA produktov že kaže pozitivne učinke optimizacije procesov. Dodatno znižanje stroškov zavirajo banke s svojo neaktivnostjo. Scenarij »SEPA optimum« prinaša občutno znižanje operativnih stroškov v višini 20 %, saj je ponudba zadostna povpraševanju. Celoten nabor produktov omogoča popolno optimizacijo poslovanja.
- **Operativni stroški na strani ponudbe**
Pri scenarijih »splošna nezainteresiranost« in »pritisk povpraševanja« se operativni stroški ne povečujejo. Posledično vsako povečanje obsega poslovanj oz. povečanje produktivnosti pomeni porast dobička. Scenarij »pritisk ponudbe« bi leta 2012 prinesel 10 % znižanje operativnih stroškov glede na leto 2006. Znižanje je posledica povečanje učinkovitosti SEPA produktov in uskladitve nekaterih delovnih poslovnih procesov. Zaradi nezainteresiranosti na strani povpraševanja so banke prisiljene vzporedno vzdrževati še nacionalne plačilne sheme. To onemogoča dodatno znižanje operativnih

stroškov. »SEPA optimum« omogoča 20 % znižanje operativnih stroškov zaradi popolne uskladitve in optimizacije produktov in delovnih procesov. Prav tako ta scenarij ukinja obstoječe nacionalne sheme.

- **Investicije na strani povpraševanja**

Pri scenarijih »splošna nezainteresiranost« in »pritisk ponudbe« so zaradi nezainteresiranost do projekta investicije minimalne oz. nične. Pri scenarijih »pritisk povpraševanja« in »SEPA optimum« pa uporabniki pričakujejo občutne koristi in zato tudi maksimalno investirajo.

- **Investicije na strani ponudbe**

Pri scenarijih »splošna nezainteresiranost« in »pritisk povpraševanja« so investicije minimalne in omejene zgolj na doseganje zakonsko določenih zahtev. Pri scenariju »pritisk ponudbe« so investicije občutno večje, saj banke težijo k čim hitrejšemu prehodu in dobrim SEPA produktom. »SEPA optimum« prinaša še dodatne investicije v odpravo starih nacionalnih shem.

9.1 Vpliv na stran ponudbe

9.1.1 Bančne provizije

Osnova za analizo je leto 2006 in predvidene projekcije do leta 2012 ob predpostavki, da projekt SEPA ne obstaja oz. da na tem področju ni napredka.

Leta 2006 je bilo izvedenih približno 72 milijard negotovinskih transakcij s povprečno provizijo 0,65 eur. To je bančnemu sektorju prineslo 46 milijard prihodkov. Projekcije za leto 2012 predvidevajo (Capgemini, 2007a, str. 12):

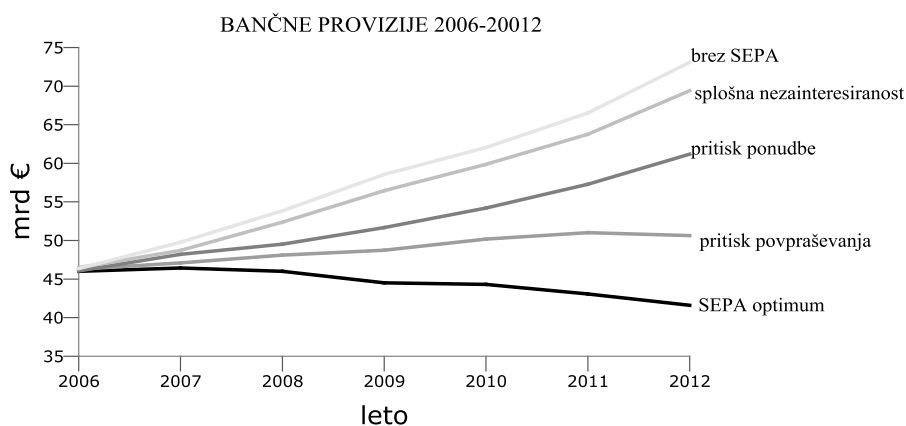
- Rast števila negotovinskih transakcij kot posledico rasti BDP, zmanjševanja gotovinskega poslovanja, večje razdrobljenosti plačil (več transakcij in manjši zneski). Študija predvideva letno rast števila transakcij v višini 9,5 %. Do leta 2012 naj bi se obseg transakcij tako povečal za 68 %.
- Operativni stroški ostajajo nespremenjeni glede na 2006.
- Bančne provizije se bodo nižale zaradi postopoma večje konkurence in racionalizacije plačil s strani povpraševanja in bodo težile k evropskemu minimumu. Razlika med povprečnimi provizijami 2006 in evropskim minimumom se bo leta 2012 zmanjšala za 20%. Zaradi rasti števila transakcij pa se bodo bančni prihodki iz vidika provizij vseeno povečali za 59 %.

Sedaj, ko je ugotovljen osnovni scenarij, lahko primerjamo spremembe, ki jih povzročijo prevzem SEPA gleda na 4 možne scenarije.

Slika 11 kaže, da SEPA zniža bančne provizije v vseh možnih scenarijih. Vendar so zaradi naraščajočega obsega transakcij te provizije še vedno višje glede na izhodiščno leto 2006. Edino pri scenariju »SEPA optimum« so prihodki bančnih provizij nižji gleda na leto 2006. To je posledica aktivnega in hitrega sprejema SEPA, ki najhitreje in najbolj drastično zniža

provizije posameznih transakcij. Negativen vpliv znižanja cen na transakcijo je večji od pozitivnega vidika večanja obsega.

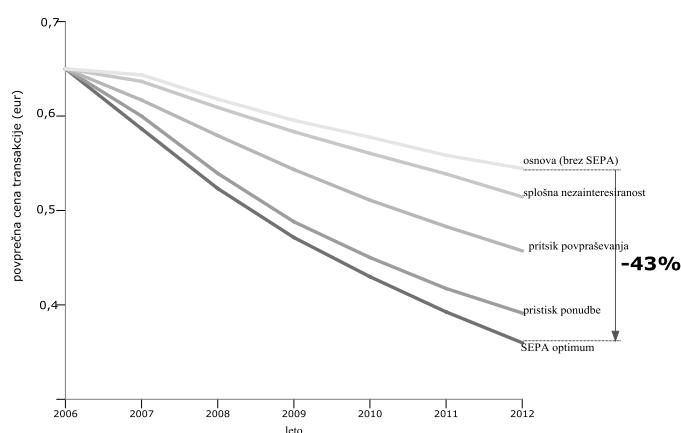
Slika 11: Razvoj vsote bančnih provizij v EU-16

Vir: Capgemini, SEPA: potential benefits at stake, 2007b, str. 13.

Tudi povprečna provizija na transakcijo (Slika 12) se znižuje pri vseh možnih scenarijih. Najbolj ponovno pri »SEPA optimum«, kjer se povprečna provizija na transakcijo zniža za 43 %. Z vidika banke in provizij, ki jih zaračunavajo je vsak SEPA scenarij neugoden. Najmanj neugoden je seveda scenarij »splošna nezainteresiranost«, kjer je zmanjšanje najmanjše, vendar zaradi splošne nenaklonjenosti SEPA ta scenarij dejansko ne predstavlja SEPA trga. Pri scenariju »pritisk ponudbe« in »SEPA optimum«, kjer banke najbolj aktivno pristopajo k projektu, je padec v cenah tudi najbolj občuten. Zato so z vidika bančnih provizij banke najbolj naklonjene scenariju »pritisk povpraševanja«, kjer je padec rasti manjši.

Slika 12: Razvoj povprečne cene transakcije v EU-16

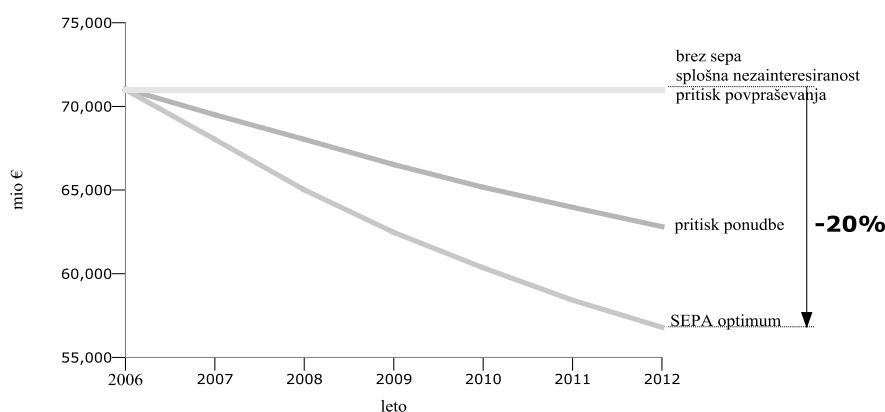

Vir: Capgemini, EC SEPA Impact Study »Potential Benefits At Stake«, 2007a, str. 20.

9.1.2 Operativni stroški

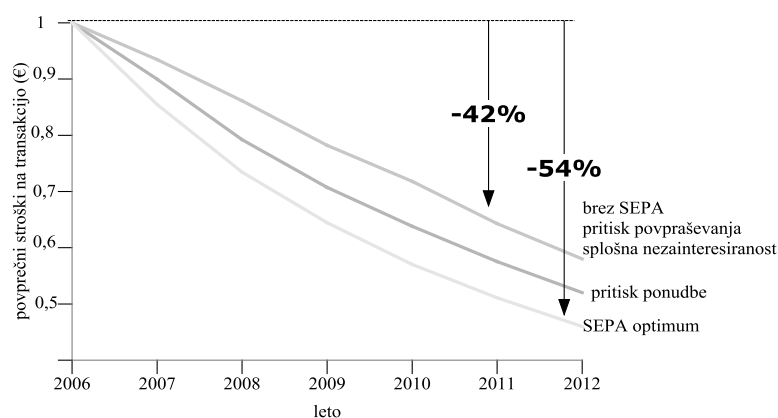
Raziskava postavi domnevo, da so operativni stroški pri scenarijih »splošna nezainteresiranost« in »pritisk povpraševanja«, pri katerih banke ne pristopajo proaktivno k projektu SEPA, na enaki ravni kot leta 2006 (cca 71 milijard evrov). To pomeni, da bo rast obsega transakcij povzročala zgolj rast produktivnosti. Posledično se bodo operativni stroški na transakcijo zaradi večanja obsega zmanjševali. Do leta 2012 je ta padec ocenjen na 42 % (Capgemini, 2007b, str. 14). Iz slik 13 in 14 je razvidno, da je scenarij »SEPA optimum« tisti, ki najbolj zmanjšuje operativne stroške. Tako sumarne operativne stroške (Slika 13), ki po ocenah prinašajo 20 % zmanjšanje glede na raven 2006, kot tudi povprečne operativne stroške (Slika 14), ki prinašajo kar 54 % zmanjšanje stroškov oz. 12 % glede na osnovno projekcijo padca operativnih stroškov.

Slika 13: Razvoj operativnih stroškov v EU-16

Vir: Capgemini, EC SEPA Impact Study »Potential Benefits At Stake«, 2007a, str. 22.

Slika 14: Razvoj povprečnih stroškov na transakcijo v EU-16

Vir: Capgemini, EC SEPA Impact Study »Potential Benefits At Stake«, 2007a, str. 22.

Občutno znižanje operativnih stroškov pri scenariju »SEPA optimum« je posledica standardizacije produktov in procesov, ki omogoča popolno optimizacijo dela. Nacionalni sistemi po tem scenariju ugasnejo, kar odpravi podvojene stroške in omogoči doseganje ekonomije obsega na evropski ravni. Zaradi popolne standardizacije produktov in procesov bodo banke imele celo možnost outsourcinga, kar bi operativne stroške še dodatno znižalo (Capgemini, 2007b, str. 14).

9.1.3 Marže in dobički

Gibanje bančnih provizij in operativnih stroškov omogoči predstavo gibanja marž. Z vidika bank je glede na gibanje teh dveh kazalnikov z vidika marž zopet najbolj ugoden scenarij »splošna nezainteresiranost«, ki predvideva fiksne operativne stroške, ki se zmanjšujejo zaradi večanja obsega, hkrati pa se bančne provizije po tem scenariju najbolj zvišujejo. Scenarij »pritisk povpraševanja«, ki prav tako predvideva nespremenjene operativne stroške, predvideva znižanje bančnih marž za 12 milijard evrov do leta 2012. Vzrok je predvsem v znižanju bančnih provizij zaradi večjega povpraševanja po SEPA produktih, ki večajo konkurenčne pritiske. Pri »pritisk ponudbe« je padec bančnih provizij še občutnejši, saj se banke v promoviranju SEPA produktov borijo za večji tržni delež, kar ustvarja konkurenčne razmere na trgu, ki sili banke k nižanju bančnih provizij. Občutnejše padce marž prepreči znižanje operativnih stroškov, ki se v tem scenariju znižujejo. Scenarij »SEPA optimum« predvideno izgubo v primerjavi z letom 2006 zmanjša za 1 milijardo saj je znižanje operativnih stroškov občutnejše od znižanja provizij (Capgemini, 2007b, str. 15).

9.1.4 Neto učinek na ponudbeno stran

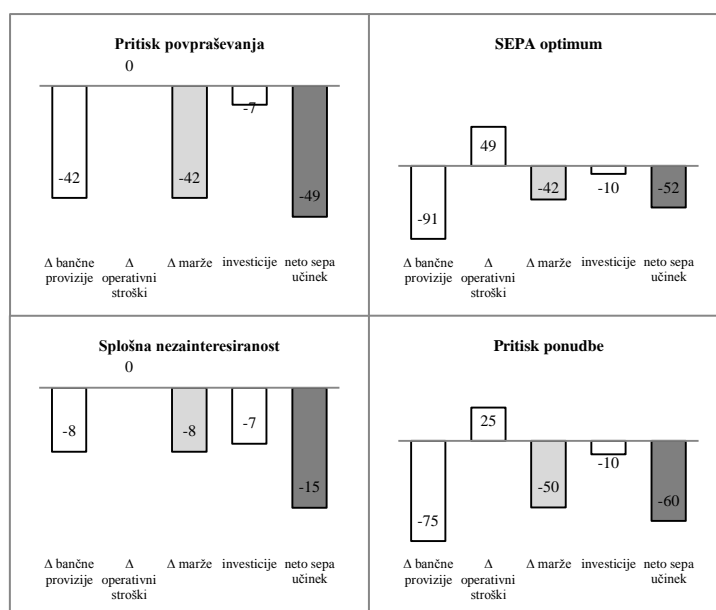
Neto učinek projekta SEPA na bančni sektor je prikazan kot logični rezultat sprememb vplivajočih kriterijih v milijardah evrov med leti 2006–2012. Odločujoči kriteriji (provizije, operativni stroški, marže, investicije) so prikazani kot nominalne spremembe v danem obdobju gleda na posamezen scenarij (Capgemini, 2007b, str. 16).

V vseh scenarijih je neto SEPA učinek z vidika bank negativen. Najmanjši učinek je pri »splošna nezainteresiranost«, kjer banke ne pristopajo aktivno k SEPA projektu in zaradi nizkega povpraševanja tudi ni večjih sprememb na strani bančnih prihodkov. Banke imajo po tem scenariju najmanj izgube. Največ izgube prikazuje scenarij »pritisk ponudbe«, kjer banke več investirajo, konkurenca jim občutno zniža prihodke iz vidika bančnih provizij, prihrank pri operativnih stroških pa ni velik zaradi upravljanja nacionalnih shem. Neto učinek je izguba v višini 60 milijard evrov. Pri »SEPA optimum« je prihranek pri operativnih stroških zaradi ugašanja nacionalnih shem skoraj dvakraten glede na scenarij »pritisk ponudbe«. Ker pa je padec prihodkov zaradi nižanje bančnih provizij v tem scenariju največji je skupni neto učinek le malenkost boljši kot pri »SEPA optimum«. »Pritisk povpraševanja« ima skoraj enak učinek kot »SEPA optimum«, vendar je dosežen na drugačen način. Padec bančnih provizij je občutno nižji, vendar pa ni pozitivnega učinka operativnih stroškov, ki ostajajo

nespremenjeni. Višje investicije pri scenarijih »pritisk ponudbe« in »SEPA optimum« so upravičene z občutnejšim prihrankom pri operativnih stroških.

Slika 15 prikazuje neto učinek na banke v vseh možnih scenarijih. Analiza prikazuje, da višina investicij predstavlja majhen delež na neto učinek SEPA na strani ponudbe. Pri scenariju »splošna nezainteresiranost« zanaša delež investicij manj kot 50 % pri scenariju »pritisk ponudbe« pa 20 %. Glavni faktor je torej padec prihodkov iz bančnih provizij, ki jih omili prihranek pri operativnih stroških (Capgemini, 2007b, str. 16).

Slika 15: Neto učinek SEPA na banke v vseh možnih scenarijih

Vir: Capgemini, SEPA: potential benefits at stake, 2007b, str. 16.

Glede na analizo lahko ugotovimo, da je v vsakem pogledu projekt SEPA za bančni sektor negativen, saj prinaša negativen ekonomski učinek v vseh možnih scenarijih. Vendar pa poleg dokazanih izgub iz vidika dobička vseeno SEPA prinaša precej kvalitativnih učinkov, ki bodo tudi na banke imele pozitiven vpliv.

Popolna standardizacija produktov in plačilnih procesov bo olajšala posameznim bankam vstop na trge celotnega EU področja. Omogočala jim bo izkoriščanje svojih konkurenčnih prednosti na drugih področjih delovanja. Standardne SEPA produkte bo možno okrepiti s svojimi inovativnimi storitvami, ki bodo prinašali dodatne prihodke. Banke bodo dobile možnost za razvoj inovativnih storitev, zamenjavo svojih zastarelih sistemov, izboljšanje učinkovitosti, znižanje operativnih stroškov na minimum. Konkurenca se bo nedvomno povečala. Velike banke bodo dobile možnost razviti produkte za procesiranje velikih števil plačil. Manjše banke pa bodo lahko konkurirale z inovativnimi nišnimi produkti (ZBS, 2007, str. 55–56).

Potrebna je natančno analiza vpliva SEPA na poslovanje ter na prihodkovni tok. Od posamezne banke bo odvisno, kako bodo znale nadomestiti upad prihodkov iz vidika provizij. Učinkovita strategija podprta z novimi inovativnimi storitvami na novih trgih in učinkovit izkoristek operativnih izboljšanj bo ključnega pomena za posamezno banko in njen končni rezultat. Predvsem pa je pomembno, da banke na SEPA gledajo kot na poslovno priložnost.

9.2 Vpliv na stran povpraševanja

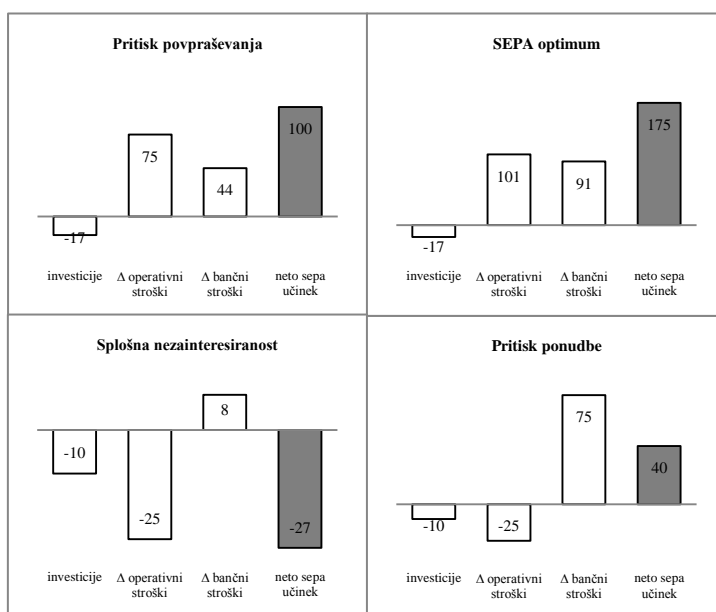
Slika 16 prikazuje, da ima SEPA pozitivne učinke na stran povpraševanja v vseh scenarijih razen pri scenariju »splošna nezainteresiranost«. Pri tem scenariju prihranki zaradi znižanja bančnih provizij ne odtehtajo investicij v informacijsko tehnologijo preoblikovanje plačilnih tehnologij, sistemov in delovnih procesov potrebnih za uporabo SEPA plačil. Prav tako pride tudi do povečanja operativnih stroškov zaradi vzdrževanja dvojnih zmogljivosti plačilnih sistemov (SEPA in obstoječi nacionalni sistemi).

Tudi pri scenariju »pritisk ponudbe« je opazno povečanje operativnih stroškov zaradi dvojnih zmogljivosti, vendar je ta scenarij za potrošnike ugoden, saj banke pri tem scenariju zaradi ostre konkurence močno znižajo svoje provizije in prihranek pri bančnih stroških odtehta povečane operativne stroške in investicije.

Pri scenarijih »pritisk povpraševanja« in »SEPA optimum«, ki sta oba gnana z močnim povpraševanjem, je prihranek pri bančnih stroških občutno večji kot potrebne investicije. Investicije so v obeh scenarijih višje, saj potrošniki zavzeto pristopajo k projektu in v želji po izkoriščanju vseh prednosti, bolj intenzivno vlagajo v prenovu svojih sistemov. Posledično se operativni stroški občutno znižajo zaradi standardizacije procesov, enačenje domačih in čezmejnih plačil, itd.

Pri scenariju »SEPA optimum« so zaradi ugašanja obstoječih nacionalnih sistemov in celovite ponudbe SEPA, prihranki pri operativnih stroških še občutnejši. Prav tako je zaradi nadaljnjega padca bančnih provizij največji tudi prihranek pri bančnih stroških. »SEPA optimum« je tako z vidika potrošnikov daleč najbolj ugoden scenarij.

Slika 16: Neto učinek SEPA na stran povpraševanja v vseh možnih scenarijih

Vir: Capgemini, SEPA: potential benefits at stake, 2007b, str. 17.

Poleg prikazanih kvantitativnih koristi si lahko stran povpraševanja obeta še številne kvalitativne prednosti, ki jih projekt prinaša (ECB, 2006a, str. 15–16).

- **Potrošniki**

Posamezniki bodo lahko uporabljali eno plačilno kartico in en bančni račun za poslovanje po celotnem evroobmočju. Kartično poslovanje bo varneje in ceneje, zmanjšala se bo uporaba gotovine. Nakazila znotraj celotnega SEPA področja bodo poenostavljena in izenačena z domačimi. Pojavilo se bo vse več inovativnih storitev, ki bodo olajševala transakcije in jih usmerjala predvsem v elektronsko poslovanje. Potrošnik bo porabil manj časa.

- **Trgovci**

Povečevala se bo uporaba plačilnih kartic, ki bo vse bolj nadomeščala drago in nevarno gotovino. Trgovci bodo lahko sprejeli in obdelali vsa kartična plačila znotraj območja. Za obdelavo kartičnih plačil pa bodo lahko izbrali kateregakoli pridobitelja. S tem se bo večala konkurenca, ki bo nižala stroške. Tudi plačilni terminali bodo standardizirani, kar bo omogočalo trgovcem uporabo le enega terminala za obdelavo več različnih kartic. Okrepljena konkurenca bo znižala tudi provizije za kartična plačila.

- **Podjetja**

Podjetja bodo lahko poenostavila upravljanje plačil. Dovolj bo uporaba enega bančnega računa za poslovanje po celotnem SEPA območju. Standardizacija vseh plačilnih nalogov (tako prilivnih kot odlivnih) bo omogočila racionalizacijo poslovanja in lažje spremljanje likvidnosti oz. denarnega toka, ki je za vsako podjetje zelo pomemben dejavnik. Obdelava plačil bo optimizirana. Zaradi teh dejavnikov bo lažji tudi vstop na tuje trge. Kljub

mednarodnemu poslovanju bo lahko obdelava plačil ostala centralizirana. En informacijski sistem bo ustrezal uporabi v vseh državah. Dodatne storitve, ki bodo posledice standardiziranih produktov, bodo uporabne povsod. Storitve bodo lahko podrobno ustrezale zahtevam podjetij.

9.3 Neto učinek na trg kot celoto

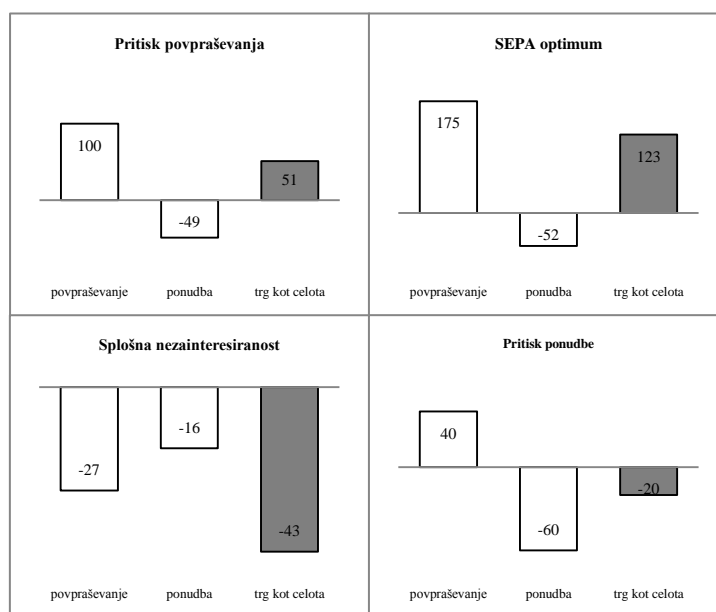
S pomočjo ugotovljenih neto koristi za stran ponudbe in povpraševanja po različnih scenarijih lahko sestavimo matriko skupnega učinka na trg ko celoto. Slika 17 pokaže, da so z vidika trga kot celote, edina dva zelena scenarija »pritisk povpraševanja« in »SEPA optimum«. Pri teh dveh scenarijih so koristi za stran povpraševanja občutno večja od izgub na strani ponudbe, ki je logični rezultat večjih padcev prihodkov iz bančnih provizij zaradi nižanja cen transakcij. Čeprav je scenarij »splošna nezainteresiranost« za banke iz vidika bančnih provizij in marž najbolj ugoden, je končni učinek pri tem scenariju negativen, saj so neto učinki tako za stran ponudbe kot za stran povpraševanja negativni.

Scenarij »pritisk ponudbe« ima prav tako negativen neto učinek zaradi nesprejemanja projekta SEPA s strani povpraševanja. Zaradi proaktivnega in zavzetega pristopa bank k projektu je neto učinek na njih močno negativen in ga pozitiven učinek na strani povpraševanja zaradi nesprejemanja projekta ne odtehta. Skupni učinek je tako še vedo negativen in je tržno nesprejemljiv.

Scenarij »pritisk povpraševanja« ima zaradi močnega interesa strani povpraševanja močan pozitiven učinek, ki odtehta negativen učinek na strani ponudbe. Zaradi neaktivnega sprejemanja projekta s strani bank je njihova izguba pri tem scenariju manjša kot pri scenariju »pritisk ponudbe«, saj banke svoje izgube in investicije pripisujejo zgolj odzivom na povpraševanje in konkurenco. Z vidika večine držav utegne biti ta scenarij najbolj verjeten, saj imajo potrošniki večjo korist in ponudniki manjšo izgubo.

»SEPA optimum« je iz vidika trga najbolj perspektiven scenarij. Koristi na strani povpraševanja močno presegajo izgubo ponudbe. Do leta 2012 znašajo kumulirane tržne koristi kar 123 milijard evrov. Zaključim lahko, da je »SEPA optimum« scenarij, v katerem se morajo znajti vse države, da bo projekt SEPA izpeljan in vse njegove prednosti v popolnosti izkoriščene (Capgemini, 2007b, str. 19).

Slika 17: Neto učinek SEPA na trg kot celoto

Vir: Capgemini, SEPA: potential benefits at stake, 2007b, str. 19.

10 POTREBNI KORAKI ZA DOSEGO KONČNIH CILJEV

Zaradi pretresov in negotovih razmer na finančnih trgih poteka projekt SEPA veliko počasneje od pričakovanega. V želji po hitrejšemu napredku je EC v sodelovanju z ECB 10. 9. 2009 objavila poročilo, v katerem navaja 6 ključnih ukrepov, ki jih morajo v naslednjih treh letih izvesti vse zainteresirane strani (EC, 2009, str. 4–11).

10.1 Pospeševanje prehoda

Faza prehoda je tako za banke kot za njihove stranke zelo zahtevno obdobje, saj v času, ko prihajajo novi SEPA produkti, hkrati obstajajo tudi stari sistemi. Vse dokler novi produkti in sistemi v celoti ne nadomestijo starih, se v bankah izvajajo oboji, kar je zelo drago in tudi tehnično zahtevno. Zaradi tega sam prehod ne sme trajati dlje, kot je to nujno potrebno. Le tako se lahko banke izognejo velikim dodatnim stroškom in izkoristijo prednosti, ki jih nudi SEPA.

Ključni pogoji za zagotavljanje čim hitrejšega prehoda so (EC, 2009, str. 4–6):

- Aktivno sodelovanje javnih organov

Javni sektor mora igrati vodilno vlogo pri projektu, saj predstavlja skoraj 50 % BDP EU in 20 % vseh negotovinskih transakcij. Poleg javnega sektorja so ključnega pomena še zavarovalniška in telekomunikacijska podjetja, ki prav tako predstavljajo velik delež negotovinskih transakcij. Skupaj lahko hitro ustvarijo kritično maso, ki je potrebna za pospešitev prehoda. Hkrati s ključnim prispevkom k pospeševanju prehoda pa imajo tudi javni organi posledično koristi zaradi poenostavljenih postopkov plačil in širše izbire izvajalcev plačilnih storitev po konkurenčnih cenah. Prav tako lahko SEPA s svojo

standardizacijo občutno pripomore k prenovi javnih administracij, ki vse bolj stremijo k e-delovanju. Ključnega pomena je, da razdrobljene enote javnih administracij pri prehodu nastopajo čim bolj usklajeno in homogeno, za kar pa je potrebno pripraviti ustrezne nacionalne načrte za prehod javnih organov. Vsekakor pa morajo biti evropske institucije vodilne na tem področju in zgled ostalim nacionalnim organom.

- **Spremljanje prehoda**

Stanje uresničevanja projekta je potrebno natančno spremljati, saj se lahko tako identificirajo in ublažijo morebitne težave, ki bi v tem procesu nastale. V ta namen EC v sodelovanju z ECB vsakoletno pripravi letno poročilo o napredku⁶. Tudi sam prehod javnih organov se natančno spremlja s kazalcem napredka, ki ga pripravi EC. Nazadnje je komisija objavila četrto poročilo o napredku javnih administracij dne 11. 11. 2011.

10.2 Povečanje seznanjenosti in promocija produktov SEPA

Edini način za uspeh SEPA projekta je popolna obveščenost vseh vpletenih strani. Ponudniki plačilnih storitev morajo svoje potrošnike ustrezno in pravočasno informirati o novih SEPA produktih ter njihovih prednostih. Prav tako morajo poskrbeti, da so ti produkti jasno opredeljeni in prinašajo dejanske otipljive prednosti, ki jih potrošnik lahko zazna. Javni organi morajo poskrbeti, da se začno izvajati ustrezne kampanje obveščanja. Tudi na nacionalni ravni morajo države članice izvajati ustrezno kampanjo in podpirati nacionalne SEPA odbore pri obveščanju širše javnosti in ponudnikov storitev. Na evropski ravni je potrebno pripraviti skupno strategijo za komunikacijske ukrepe.

10.3 Pravni okvir

Pravna podlaga za SEPA je bila zagotovljena s sprejetjem Direktive o plačilnih sistemih PSD (angl. *Payment Services Directive*). Pomemben pogoj je tudi upoštevanje pravil o konkurenci. SEPA je rezultat sodelovanja in povezovanja med potencialnimi konkurenti, zato je potreben dosleden nadzor in zagotovilo, da omejitev konkurence ne bo prinesla negativnih učinkov za potrošnike. Po sprejetju PSD je potrebno tesno sodelovanje z nacionalnimi organi, ki zagotavljajo, da se PSD ustrezno izvaja na nacionalnih ravneh posameznih članic. V primeru neskladja se sproži postopek za ugotavljanje kršitev. Predvsem pri SDD in shemah plačilnih kartic je ključnega pomena, da so uporabljeni poslovni modeli skladni s konkurenčnim pravom EU in nacionalnim konkurenčnim pravom. Za zagotovitev popolne skladnosti je potrebno vzpostaviti učinkovite mehanizme za spremljanje izvrševanje in reševanje sporov. Ti mehanizmi ustvarjajo enake pogoje, ki omogočajo vstop na trg in povečujejo konkurenco. Ko je vzpostavljena primerna struktura upravljanja SEPA, je treba te ukrepe obravnavati prednostno (EC, 2009, str. 8).

⁶ Zadnje poročilo je bilo izdano 17. 5. 2011.

10.4 Spodbujanje inovativnosti

Prehod na SEPA naj poskrbi tudi za usklajeno uporabo internetne in mobilne tehnologije kot načina plačil prihodnosti. Na podlagi kreditnih in kartičnih plačil tako EPC razvija tudi osnovna pravila, zahteve in standarde za izvedbo in prejemanje m-plačil. S tem se zagotovi združljivost med različnimi akterji na tem področju. Hkrati se razvija tudi okvir e-plačil SEPA, ki bo zagotavljal varno e-plačilo v vse države SEPA območja. Pomembna je tudi opcija elektronskega izdajanja računov, ki znatno povečuje učinkovitost finančne verige in prispeva k poenostavljenemu, podjetju prijaznemu okolju. Hkrati naj bi gospodarske koristi elektronskega izdajanja računov v šestletnem obdobju znašale 240 milijard evrov. Zaradi tesne povezave med izdajanjem računov in plačili sta SEPA in elektronsko izdajanje računov medsebojno komplementarna. Končni cilj je izenačitev elektronskih računov z računi v papirni obliki in zagotovite načina elektronskega izdajanja računov po celotnem SEPA območju.

10.5 Standardizacija in združljivost

Temelj projekta SEPA je standardizacija in združljivost. Standardi morajo biti na najvišji stopnji varnosti, omogočati morajo razvoj in inovacijo produktov. Hkrati morajo zagotavljati popolno združljivost produktov. Še posebej to velja za področje kartičnih plačil. Standardi morajo zagotavljati popolnoma avtomatizirano obdelavo od začetka do konca in hkrati zagotavljati visoko raven varnosti.

10.6 Vodenje

EPC, ki v projektu SEPA igra ključno vlogo mora delovati bolj odprto in poskrbeti, da bodo upoštevani interesi vseh vpletenih strani tako v nebančnem sektorju, plačilnimi institucijami in uporabniki. Potrebno je zagotoviti dovolj časa za posvet in udeležbo vseh strani. Z namenom postavitve splošnega modela za vodenje SEPA, ki bi pospeševal povezovanje trgov plačil malih vrednosti, tako da bodo potrebe končnih potrošnikov v celoti zadovoljene, je bil ustanovljen Svet SEPA. Svet je sestavljen iz predstavnikov iz strani ponudbe in povpraševanja. Skupaj ga vodita EC in ECB.

10.7 Določitev končnega datuma

Zgoraj navedeni koraki prinašajo očitne prednosti in pripomorejo k pospeševanju projekta SEPA. Poglavitna prednost je v tem, da so dokaj preprosto in predvsem hitro uresničljive, saj ne zahtevajo dolgotrajnih zakonodajnih postopkov. Vendar pa kljub očitnim prednostim ti koraki istočasno kažejo kar nekaj slabosti. Kot prvo je dejstvo, da je največji problem SEPA negotovost glede končnega uspeha oz. datuma zaključka. Navedeni nezavezujoči koraki te negotovosti ne zmanjšujejo. Edina prava vzpodbuda za podjetja je vzpodbuda finančne narave, ki pa je trenutno težko opravičljiva, tako na ravni EU kot na nacionalnih ravneh, še posebej zaradi dejstva, da SEPA sama po sebi predstavlja ekonomske koristi njenimi

uporabnikom. Ker se omenjeni koraki izvajajo na nacionalnih ravneh posameznih držav članic, prihaja do razlik v intenzivnosti in učinkovitosti teh ukrepov, kar ponovno ne prinaša trdnih zagotovil glede končnega uspeha. Edini korak, ki bi zares učinkovito odpravil negotovost glede uspeha projekta, je določitev končnega datuma.

Možnosti za določitev končnega datuma so sledeče (EC, 2010a, str. 33–34):

- **Samoupravljanje**

Zelo malo verjeten in neučinkovit scenarij. Zaradi velikega števila različnih deležnikov z različnimi interesi je nemogoče pričakovati usklajeno in močno prizadevanje h končnemu cilju. Pričakovanje, da bo industrija določila končni datum, se je izkazalo za nerealno, saj je prvotni plan o dosegu kritične mase do konca leta 2010 vse prej kot izpolnjen.

- **Nezavezujoč instrument evropske komisije**

Evropska komisija je skupaj z ECB pozvala vse deležnike k bolj zavzetemu in hitrejšemu uresničevanju projekta. Vendar ima takšna komunikacija zelo malo pozitivnih učinkov, predvsem zaradi njene nezavezujoče narave. Tudi poklic posameznih držav k določitvi nacionalnih datumov je nezavezujoč in posledično precej neučinkovit. Le usklajeno in zavzeto delovanje vseh deležnikov v celotnem območju lahko prinese pozitivne učinke.

- **Zavezujoč ECB instrument**

ECB je zakonodajno telo na področju evropskih plačil, vendar pa je v primerjavi z zakonodajo EU omejeno zgolj na zagotavljanje učinkovitih in urejenih plačilnih sistemov, ter na njihovo gladko delovanje. Zato je ECB usmerjena predvsem v tehnične aspekte plačilnih sistemov. Poleg tega ima ECB pristojnost zgolj v državah članicah evroobmočja, kar pomeni, da določitev končnega datuma s strani ECB ne bi prinesla željene usklajenosti, potrebne za hiter prehod, predvsem na strani povpraševanje, kjer se pričakuje največ pozitivnih učinkov SEPA.

- **Zavezujoč instrument Evropske komisije**

Evropska komisija ima dve možnosti določitve končnega datuma, in sicer direktivo in regulativo. Prednost direktive je v tem, da dopušča bolj fleksibilen pristop in upošteva specifične posameznih nacionalnih trgov. Regulativa pa po drugi strani omogoča doseganje visoke stopnje harmonizacije in standardizacije v hitrejšem časovnem okvirju brez posebnih nacionalnih prilagajanj. Ker produkti SCT in SDD zahtevajo popolno tehnično standardizacijo in čim boljše harmonizacijo, je iz tega vidika najbolj priporočljiva evropska regulativa glede določitve končnega datuma. Takšen pristop tudi izničuje različne stopnje prehoda posameznih držav, ki bi privedle do velike razdrobljenosti in posledično podaljševanje postopka prehoda, ki ovira izkoriščanje potencialnih prednosti SEPA.

Obstaja močna obratna povezava med pozitivnimi ekonomskimi učinki projekta SEPA in časom potrebnim za dokončanje projekta. Vsi pozitivni učinki, ki jih projekt prinaša, se zmanjšujejo oz. lahko postanejo celo negativni, bolj kot se podaljšuje čas prehoda. Zavezujoč končni datum zaključka projekta je tako edini in nujni instrument, ki bo omogočil izkoristek vseh potencialov projekta. Tudi med posameznimi deležniki na trgu obstaja močan interes po regulativi, ki bi določil končni datum in odpravil trenutne negotovosti. S tem bi se proces

prehoda občutno pospešil. Vse države, ki sedaj odlašajo z potrebnimi ukrepi bodo v tem primeru prisiljene aktivneje pristopiti k projektu. To bo privedlo tudi do hitrejšega ugašanja obstoječih nacionalnih plačilnih sistemov.

SKLEP

SEPA je tisti projekt, ki naj bi končno zaključil proces uvedbe skupne valute, in vzpostavil enoten skupni evropski plačilni trg. Zaprti nacionalni plačilni sistemi bodo ugasnili, povečala se bo konkurenca in izboljšala stroškovna učinkovitost. Harmonizacija, enotni tehnični standardi in trdna pravna podlaga bodo dosegli izenačenje plačil znotraj posamezne države s čezmejnimi plačili. Uporabnikom bo omogočena uporaba enotnih standardiziranih plačilnih instrumentov po celotnem SEPA območju.

Na prvi pogled je SEPA čudovita stvar, ki bo prinesla same pozitivne koristi, in je zato hitra in učinkovita izvedba projekta glavna prioriteta vseh udeležencev. Žal se je izkazalo, da je realnost precej drugačna. Ker je bila SEPA prvenstveno zastavljena kot samoupravni projekt bančnega sektorja, so gonilo projekta banke. Ker pa ima SEPA močan učinek na znižanje bančnih provizij, hkrati pa od bank zahteva velika investicijska vlaganja le-te, temu prvenstveno niso naklonjene. Ravno neaktivnost bank upočasnjuje prehod, kar posledično še dviguje potrebna vlaganja zaradi sočasnega vzdrževanja obstoječih nacionalnih plačilnih shem. Ključnega pomena je, da banke čim prej sprejmejo neizogiben upad bančnih provizij in se usmerijo na področja, kjer lahko izkoristijo pozitivne učinke SEPA. Potrebno se bo usmeriti na stroškovno učinkovitost, izdelati nove poslovne strategije, identificirati konkurenčne prednosti in intenzivno uvajati in tržiti nove SEPA produkte.

Tudi stran povpraševanja igra pomembno vlogo pri končnem uspehu SEPA. Raziskave potrjujejo, da bo na strani potrošnikov končni uspeh v vsakem primeru pozitiven. Potreben je večji in usklajen pritisk na stran ponudbe, saj bo izrazito povečano povpraševanje po novih SEPA produktih prisililo banke k boljši ponudbi. Vzrok, zakaj se to ne dogaja, je v preslabi ozaveščenosti uporabnikov. Učinkovita in usklajena promocijska kampanja s strani bank, države in evropskih institucij bi močno pripomogla k prepoznavanju priložnosti, ki jih nudi SEPA.

Če primerjamo negativne učinke, ki jih ima SEPA na strani ponudbe s pozitivnimi učinki ugotovimo, da je neto SEPA učinek na trg kot celoto še vedno pozitiven. Počasna realizacija vnaša dodatno negotovost glede končnega pozitivnega rezultata. Zato je ključna naloga snovalcev projekta SEPA, da skušajo na vsak način pospešiti uresničevanje projekta. Izkazalo se je, da trenutno stanje na trg vnaša preveč negotovosti in zavira napredek in investicije. Rešitev je v določitvi končnega datuma s strani Evropske komisije, ki bo enkrat za vselej odpravila negotovost.

Dejstvo je, da je SEPA politična odločitev in kot takšna bo obveljala. Pot do cilja je mogoče težka in negotova, vendar eno je gotovo: cilj bo dosežen. Ko bo dosežen, se bo začela nova

pot. Rečemo ji e-SEPA. SEPA bo namreč standardizirala in poenotila celotno področje plačilnih storitev. S tem bo omogočen razvoj novih modernih plačilnih storitev in produktov, ki bodo naredili še korak stran, od zdaj že zastarelega gotovinskega poslovanja. Banke, ki bodo med prvimi prepoznale poslovne priložnosti na področju, ki se odpira, bodo lahko žele velike uspehe.

LITERATURA IN VIRI

1. Anko, S. (2005). Vključevanje slovenskega bančnega sektorja v enotno območje plačil v evrih. *Bančni vestnik*, 1(2), str 29–33. Ljubljana: Združenje bank Slovenije.
2. Atos Worldline (2010, 23. marec). e-SEPA: Vision or reality? Najdeno 10. oktobra 2011 na spletni strani
http://innovbfa.viabloga.com/files//EPAConf___Atos___eSEPA_vision_or_reality___2010.pdf
3. Capgemini (2007a, avgust). EC SEPA Impact Study »Potential Benefits At Stake«. Najdeno 15. avgusta 2011 na spletnem naslovu
http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/sepa-capgemini_presentation_en.pdf
4. Capgemini (2007b, avgust). SEPA: potential benefits at stake. Najdeno 15. avgusta 2011 na spletnem naslovu
http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/sepa-capgemini_study-final_report_en.pdf
5. Capgemini (2007c). World Payments Report 2007. Najdeno 15. avgusta 2011 na spletnem naslovu
http://www.at.capgemini.com/m/at/tl/World_Payments_Report_2007.pdf
6. European commission (2009, 10. september). Dokončanje enotnega območja plačil v evrih: načrt za obdobje 2009-2012. *Sporočilo komisije*. Najdeno 20. avgusta 2011 na spletnem naslovu
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0471:FIN:SL:PDF>
7. European commission (2010a, 16. december). Impact assesment. *Commission staff working document*. Najdeno 20. avgusta 2011 na spletnem naslovu
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1584:FIN:EN:PDF>
8. European commission (2010b, 2. december). Izkoriščanje prednosti elektronskega izdajanja računov v Evropi. *Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij*. Najdeno 20. Avgusta 2011 na spletni strani
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0712:FIN:SL:PDF>
9. European commission (2011a, 17. maj). 3rd progress report on the state of SEPA migration. Najdeno 20. avgusta 2011 na spletnem naslovu
http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/progress_report_2010_en.pdf

10. European commission (2011b, 11. november). Commission services' 5th survey on public administrations' preparedness and migration to SEPA. Najdeno 20. avgusta 2011 na spletnem naslovu
http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/publ_adm_migration-2011_11_en.pdf
11. European Payments Council (2008a, 24. junij). PE-ACH/CSM Framework. Najdeno 2. avgusta 2011 na spletnem naslovu
http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_download.cfm?file=EPC170-05%20v1%202%20CSM%20Framework%20approved.pdf
12. European Payments Council (2008b, 30. maj). e-Mandates Related to the SEPA Core Direct Debit Scheme, Service Description. Najdeno 15. septembra 2011 na spletnem naslovu
http://62.1.43.74/2Tomeis/UplFiles/sistimata_pliromon/EPC306-07%20v1%201%20e-Mandate%20Services%20Description.pdf
13. European Payments Council (2009a, 16. december). SEPA Cards Framework. Najdeno 2. avgusta 2011 na spletnem naslovu
<http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/Cards%20SCF%20006%2009%20v%202%201.pdf>
14. European Payments Council (2009b, 10. marec). "Single Euro Cash Area" (SECA) Framework. Najdeno 10. avgusta 2011 na spletnem naslovu
http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_download.cfm?file=Cash_021_05_SECA_Framework_v2.01%20Approved.pdf
15. European Payments Council (2010a, 15. december). The European Payments Council (EPC) International Non-Profit Association. Najdeno 15. junija 2011 na spletnem naslovu
http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_download.cfm?file=EPC334-10%20Charter%20v7.0%20Approved.pdf
16. European Payments Council (2010b, 18. junij). White paper Mobile payments 1st edition. Najdeno 20. septembra 2011 na spletnem naslovu
http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_download.cfm?file=EPC492-09%20White%20Paper%20Mobile%20Payments%20version%202.0%20finalrev.pdf
17. European Payments Council (2011, 17. november). SEPA core direct debit scheme rulebook. Najdeno 25. novembra 2011 na spletnem naslovu
http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_download.cfm?file=EPC016-06%20Core%20SDD%20RB%20%20V5.1%20Approved.pdf

18. European Savings Banks Group (2010, 15. junij). The SEPA ePayments Framework in the context of the greater ePayments landscape. Najdeno 20. avgusta 2011 na spletnem naslovu http://www.esbg.eu/uploadedFiles/Position_papers/0302_pdf.pdf
19. Evropska centralna banka (2006a). Enotno območje plačil v eurih (SEPA). Najdeno 02. junija 2011 na spletnem naslovu http://www.ecb.int/pub/pdf/other/sepa_brochure_2006sl.pdf
20. Evropska centralna banka (2006b, november). Stališče eurosistema do, SEPA za kartice. Najdeno 02. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/eurosystemviewsepacards200611sl.pdf>
21. Evropska centralna banka (2010, 8. november). Summary of the first meeting of the SEPA council 7 june 2010, Brussels. Najdeno 15. junija 2011 na spletnem naslovu http://www.ecb.int/paym/sepa/pdf/1st_sepa_council_meeting_summary.pdf?435093f04ab94fe8b202302b05b00131
22. Halcom (b.l.) Direktne obremenitve SEPA. *Priročnik hal e-bank*. Najdeno 25. oktobra 2011 na spletnem naslovu http://www.halcom.si/halcom_exp/UserFiles/File/sepa_direct_debit.pdf
23. *Inovation and eSEPA*. Najdeno 10. oktobra 2011 na spletnem naslovu <http://www.esepa.eu/e/view.xhtml>
24. *Kreditna plačila*. Najdeno 20. maja 2011 na spletnem naslovu http://www.sepa.si/SloPrenova/SepaProdukti_Storitve/KreditnaPlacila/SepaProdukti%20in%20storitve_KreditnaPlacila.htm
25. Ruttenberg, W. & Hempel, M. (2010, 19. Julij) SEPA in the Context of the Financial Crisis. *EPC newsletter*. Najdeno 15. junija 2011 na spletnem naslovu http://www.europeanpaymentscouncil.eu/article.cfm?articles_uuid=DB2C5427-006C-AF56-F6134F97FAA2900A
26. *SEPA indicators*. Najdeno 15. novembra 2011 na spletnem naslovu <http://www.ecb.int/paym/sepa/about/indicators/html/index.en.html>
27. Združenje bank Slovenije (2007, 16. april). »Uresničevanje projekta SEPA« Implementacija enotnega območja plačil v evrih. Najdeno 2. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.sepa.si/slo/sepa/epc066-06-v1.4-making%20sepa%20a%20reality-slo.pdf>

28. Združenje bank Slovenije (2008, januar). SEPA v Sloveniji (informativno gradivo). Najdeno 2. junija 2011 na spletnem naslovu
http://www.sepa.si/SloPrenova/Gradiva_Publikacije/Sepa_Zbs/SEPAvSloveniji_infBrosura_jan2008.pdf
29. Združenje bank Slovenije (2009, marec). Poglavitne značilnosti sheme SEPA za kreditna plačila. Najdeno 2. junija 2011 na spletnem naslovu
http://www.sepa.si/sloprenova/gradiva_publicacije/epc/poglavitneznacilnostishemesct_v%201.1.pdf
30. Združenje bank Slovenije (2010, februar). SEPA nacionalni program Slovenija. Najdeno 2. junija 2011 na spletnem naslovu
http://www.sepa.si/SloPrenova/SepaSlo/Nacionalni%20program%20SEPA%20v%20Sloveniji_febr2010.pdf